

SZÁZADVÉG

A FACEBOOK CENZÚRA ELLEN

IGAZSÁG, SZABADSÁG, NEMZETI SZUVERENITÁS A 21. SZÁZADBAN

DÁTUM: 2019.04.03.

Tartalomjegyzék

I. Közösségi médiacenzúra kontra nemzetállamok _____	1
BEVEZETÉS _____	1
A TECH-UTÓPIA _____	2
IRÁNYÍTOTT ONLINE DEMOKRÁCIA _____	3
SZUVERENITÁS-DEFICIT _____	4
AZ ÚJ CENZÚRA: NEMZETKÖZI ESETEK _____	5
HOGYAN LEHET MEGFOGNI A FELHŐT? _____	13
A NYILVÁNOSSÁG PRIVATIZÁCIÓJA _____	15
MI KÖVETKEZIK MOST? _____	16
II. Facebook „tartalomszabályozás” (cenzúra) kontra szólás-, vélemény- és sajtószabadság Magyarországon _____	18
KÖZÖSSÉGI ALAPELVEK - BEVEZETÉS (RÉSZLETEK) _____	20
A „KÖZÖSSÉGI ALAPELVEK” RÉSZLETSZABÁLYAI A „GYŰLÖLETBESZÉDRE”	22
A „KÖZÖSSÉGI ALAPELVEK” RÉSZLETSZABÁLYAI A „ÁLHÍREKRE” _____	26
KI ÉS HOGYAN ALKALMAZZA A FACEBOOK „KÖZÖSSÉGI ALAPELVEIT”?	28
ÉRDEKÉRVÉNYESÍTÉSI, JOGVÉDELMI LEHETŐSÉGEK _____	39
III. Facebook cenzúra - magyar példák _____	42

I. Közösségi médiacenzúra kontra nemzetállamok

Bevezetés

A szólás- és véleménynyilvánítás szabadságának léteznek ésszerű korlátai minden szabad társadalomban. Nem tartozik a szólásszabadság oltalma alá a rágalmazás és a becsületsértés. A politikai közbeszédben is vannak tiltott megszólalásmódok, például nem lehet az alkotmányos rend ellen lázítani vagy nyilvános felhívást intézni kisebbségek, társadalmi identitáscsoportok tagjai ellen, erőszakos cselekmények elkövetésére. Európa számos országában tiltott a Holokauszt tagadása, a kommunista terror relativizálása, vagy az önkényuralmi jelképek használata. **Nem az a kérdés tehát, hogy van-e a szólásszabadságnak határa, hanem az, hogy ez a határ hol található és ki jelöli ki.**

George Orwell *1984*-e ijesztően profetikus alkotás, arra azonban Orwell sem gondolhatott, hogy az „igazság-minisztériumot” vagy az „újbeszél”, annak tökéletes formájában nem egy monolit, totalitárius állam hozza majd létre, hanem a magánszektor túl nagyra nőtt szereplői. **2019-re ugyanis az a paradox helyzet állt elő, hogy a „mindörökké szabad”, nyitott, korlátoktól mentes, multikulturális világ megteremtésének ígéretével fellépő kommunikációs nagyvállalatok vezetik be korunk legráékóibb és leghatékonyabb cenzúráját.**

Történelmi távlatokban ez a paradoxon csak egy, a francia forradalom óta különböző politikai formákat öltő, baloldali progresszivismus sajátos önellentmondásai közül. Újdonságértékét az eddig nem látott technológiai hatékonyság adja: az online tér, a közösségi média hálózatai mögött futó láthatatlan infrastruktúra fejlődése, a mesterséges intelligencia, az adathalászat, a big data, az információ elosztását vezérlő algoritmusok komplex eszközei.

Az információtechnológia új eszközszerkezere számos területen, komoly kihívást intéz a XXI-ik századhoz. Ilyen az automatizáció, a robottechnológia várható hatása az emberi munkaerő iránti igényre, a személyes adatok kommodifikációja (áruvá válása), vagy az autonómia, az egyéni döntés szabadságának drasztikus csökkenése (amikor algoritmusok, mesterséges intelligencia dönt helyettünk az élet egyre több területén). **A politika és benne a nemzetek, illetve állampolgáraik önrendelkezésének szemszögéből azonban az új technológiában rejlő totalitárius potenciál a legfontosabb ilyen kihívás.** Ez a potenciál jelentős. Az alábbi tanulmány ennek egy aspektusát, a közösségi média cenzúráját vizsgálja. A kockázat azonban ennél kiterjedtebb. Hiszen a megfigyelés és kontroll soha nem látott lehetőségét rejti magában – ahogy ez a mesterséges intelligencia és az adatintegráció vonatkozásában élenjáró Kína esetében történik az úgynevezett szociális kreditrendszer kiépítésével.

A szemünk előtt zajlik egy új digitális totalitarizmus születése, legalábbis keleten. A csábítás nyugaton azonban éppúgy él. Ha engedjük csendben korrumpálni nemzeti és állampolgári önrendelkezésünket, Európa és benne Magyarország is áldozatul esik a progresszív baloldali „népnevelés”, az „irányított szabadság” új formáinak.

A tech-utópia

A web 2.0 vált a XXI. század gőzmozdonyává. Ettől várták elkötelezett hívei a progressziót, amit a korábbi ipari forradalmak és az őket kísérő politikai ideológiák nem voltak képesek beteljesíteni. A közösségi médiába vetett utópikus hitvallás szerint az új eszköz végre „demokratizálja a világot”; mivel nem ismer határokat, eljut mindenkihez, egy szép napon a Föld minden egyes embere hozzá fog férni, teljes egyenlőség uralkodik, mindenki ugyanolyan jogon alkothat véleményt és mindenki véleménye pont ugyanúgy számít.

A közösségi média mindenkinek platformot ad, ahol a *netizenek* szabadon, kényszerektől mentesen racionális diskurzust folytatnak, legyen szó bármilyen témáról, a végén pedig békés konszenzusra jutnak. Az utópia híveinek mögöttes elképzelése az volt, hogy ez a korlátoktól mentes szabad társalgás egyre toleránsabb, haladóbb, elfogadóbb világot fog létrehozni. A közösségi média lett volna a modern kor *agorája*, ahol mindenki összegyűlhet és elmondhatja véleményét.

Ez az idill már a kiindulópontjánál sem volt hihető. A közösségi média felemelkedése elitvezérelt jelenség, ahol nem ugyanolyan súlyú szereplő Mark Zuckerberg, mint egy hétköznapi felhasználó: „Ismét létrejött egy benevolens avantgárd - a *digerati*, a kibernetikus totalista törzs -, amely az emberiség felszabadítását célozza, és amelynek gyakorlata a szabad élet megvalósulása a jelenben“.¹

A progresszív utópizmusnak komoly történelme van Rousseautól, a jakobinus diktatúrától a bolsevizmuson át, a modern totális államokig. Progresszív utópizmus alatt a vágyott társadalmi modell „itt és mostban” történő erőszakos megvalósítására tett kísérletet értve (az erőszak lehet szó szerinti, közvetett - elsősorban a szabadságot korlátozó, mint a cenzúra esetében, vagy tisztán szimbolikus).

Irányított online demokrácia

Végül nem úgy alakult, ahogy sokan remélték. A közösségi média, mint minden technikai *eszköz*, felhasználható bármire: ártalmatlan családi fotók megosztására épp úgy, mint terrorista csoportok szervezésére, bombagyártásra, emberkereskedelemre, vagy politikai manipulációra. Ahogy az a várakozás sem vált valóra, hogy a felhasználók visszafogottan, racionálisan érvelve kommunikálnak majd az új felületeken. A politikai közbeszéd hozta magával megszokott diskurzusait, sőt, sok esetben még radikalizálódott is.

A baloldali progresszív politikai erők egészen addig támogatták az ellenőrizetlen - és sok esetben ellenőrizhetetlen - információkkal, hoaxokkal felfegyverzett online politikai háborút, amíg az megszokott ellenfeleik ellen irányult. Amíg a közösségi média új és hatékony fegyver volt a jobboldali, konzervatív, vagy keresztény politikai szereplőkkel szemben (mint például Barack Obama sikeres közösségi kampányai esetében), addig a web 2.0 agresszív devianciáját, elhajlását a vágyak békés „agorájától”, a szólás- és netszabadság számlájára írták és lényegében ünnepelték.

¹ Molnár Attila Károly: *A tanácskozó demokrácia és a megváltó csevegés*, Nemzeti Közszerzői Egység, Molnár Tamás Kutató Központ, 2014, Budapest, 136.

A fordulópont a Brexit és Donald Trump megválasztása volt. Ekkor tudatosodott a progresszív politikai-, és az őket támogató tech-elitben, hogy ha valóban szabad teret biztosítanak minden nézőpontnak és véleménynek, politikai ideológiájuk vereséget szenvedhet. A teljesen szabad, nyitott, korlátozásoktól mentes közösségi média koncepcióját el kellett engedniük annak érdekében, hogy az „előítéletes, reakciós” felhasználókat (a demokrácia „ostoba tömegeit”) vissza lehessen téríteni a *helyes*, haladó irányba - vagy ha ez lehetetlen, kizárni kockázatot hordozó tagjait a modern nyilvánosságból.

Amikor mindenki számára világossá vált, hogy Donald Trump mesterien használta a Twittert annak érdekében, hogy a hagyományos - és hagyományosan baloldali orientációjú - tömegmédiát megkerülve, közvetlenül a választókhoz szóljon, a progresszív politikai ortodoxia képviselői ahhoz az eszközhöz nyúltak, amihez mindig nyúlnak, ha vitában már nem nyerhetnek: a cenzúrához. Még Trump Twitter-fiókjának felfüggesztése is felmerült, ám ettől végül azért tekintettek el, mert ez fontos információktól fosztaná meg a nyilvánosságot.²

Szuverenitás-deficit

A közösségi média a megvalósult globalizmus. A gondolatok, vélemények, digitalizálható javak és szolgáltatások határok nélküli piactere. A nemzetállamok kormányai súlyos nehézségekkel néznek szembe, amikor szabályok közé akarják szorítani a mögötte álló nagy tech-cégeket (Facebook, Google, Twitter, YouTube stb.). Ezért is folyik végeláthatatlan vita róla nemzetállami és európai szinten.

Ezek a szolgáltatások felhőalapúak, a nemzetállamok szabályai viszont terület-alapúak. A nagy tech-cégeknek „nincs hazájuk”, mindenhol otthon vannak és sehol sem, kicsúsznak a hagyományos törvények és szabályozás kezei közül.

„A technológia vallás- és pártsemleges, közömbös az államhatárokkal szemben. Az új technika, az internet, a kibertér azért sem áll a nemzetállam szuverenitása alatt, mert nem területhez kötött: ezzel segíti a nemzetközi

² <https://www.theverge.com/2018/1/5/16855900/twitter-donald-trump-ban-explanation>

együttműködést, és felszabadítja az állami szuverenitás alól a használóit. (Emiatt kiválóan alkalmas lehet más államok szuverenitásának gyengítésére. Ezért is külpolitikai doktrína a szabad internet elterjesztése az Egyesült Államok számára.)³

A nagy tech-cégek komoly kihívás elé állítják a nemzetállami szuverenitást. Sőt: pusztán létezésükkel e szuverenitás érvényességét vonják kétségbe. Létezik-e egyáltalán nemzeti szuverenitás, ha az életünkre az egyik legnagyobb befolyással bíró, közösségi média nem tartozik a nemzeti szabályozás hatáskörébe?

Miközben az Európai Unió intézményeinek „demokratikus deficitjéről” sokat hallunk, kevesebb szó esik erről a deficitről a nagy tech-cégek kapcsán, holott esetükben ez a deficit még az Európai Bizottságénál is súlyosabb. **Kialakult egy globális - és globalista - elszámoltathatatlan, felelőtlen elit, a *digerati*, akik több milliárd ember gondolkodását befolyásolják minden percben, és akik nem tartoznak elszámolással senki, legkevésbé a nép, a polgárok, a nemzetállamok felé.**

A nagy tech-cégek globális szabad mozgása tehát már önmagában politikai probléma, a cenzúra csak hab a tortán. Hiszen adja magát a kérdés: milyen joghatóság illetékes panasz esetén elbírálni a vélt vagy valós jogsérelmet, mondjuk Magyarországon, ha a legközelebbi Facebook-„telephely” Varsóban van, a magyar cenzorok pedig Németországban és Írországban székelnek?

Akiknek fontos a nemzeti szuverenitás, azoknak komolyan szembe kell nézniük azzal a veszéllyel, amit a nagy, globális tech-cégek jelentenek a nemzetállami demokráciákra.

Az új cenzúra: nemzetközi esetek

A tech-utópia alakulására jellemző, hogy nem csak optimista hívei, de kritikusainak többsége is tévedett. A web 2.0 bírálói attól tartottak, hogy *szűk* lesz az ellenőrzés mértéke, így a modern nyilvánosság kaotikus és erőszakos lesz. Jellemzően a túl szabad(os) internettől tartottak, ám ahelyett épp az egyre *korlátozottabb* online nyilvánosság irányába haladunk. Szeretnénk felhívni a

³ Molnár A. K.: *A tanácskozó demokrácia és a megváltó csevegés*, 151.

figyelmet arra, hogy a cenzúra általánosabb jelenség ma Nyugaton, és nem csak a Facebookra vagy a közösségi médiára érvényes - elég, ha az emlékezetes kölni szilveszteréjszakára gondolunk és a német média felháborító hallgatására.

A Brexit és Trump⁴ megválasztása után a tech-elitét alkotó progresszív politikai ortodoxia ugyanazzal a problémával nézett szembe, amivel a haladó politika mindig is: ha hagyják az embereket szabadon beszélni és gondolkodni, előfordulhat, hogy nem az ő politikai céljaikat fogják támogatni. Ezért úgy döntöttek, inkább átnevelik a „népet“ és az átnevelt, politikailag korrekt vallást követő néppel építik tovább a szebb jövőt.

A progresszív politikai ortodoxia számára azok a szent ügyek, melyek ma a nemzetközi politika homlokterében vannak: az ő szemükben a bevándorlók, a különféle „társadalmi nemek“ (*gender*) képviselői, az etnikai és nem keresztény vallási kisebbségek minden bíráló felett álló, védendő csoportok. Ezért a közösségi médiában e csoportok identitáspolitikai céljait előmozdító, és az e csoportokat kritikával illetők elhallgattatására irányuló intézkedéseket kezdtek bevezetni.⁵

Az új cenzúra a politikai kritika, a szatíra, a humor és a gyűlöletbeszéd közötti (számos ország törvénykezésében világos jogi fogalmakkal kijelölt) határ összezavarásával terjed. Ami az érintett identitáscsoportok tagjainak érzékenységét, érzelmi biztonságát sérti, gyűlöletbeszédnek minősül. Objektív kritériumok nélkül azonban, ez szinte bármi lehet.

⁴ A közösségi média jobboldaliakat sújtó cenzúrájával kapcsolatban két ízben is megszólalt az amerikai elnök és felháborodását fejezte ki:

<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1032954224529817600>

<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/1030777074959757313>

⁵ Jellemző, hogy még a fehér felsőbbrendűséget hirdető náci identitáspolitikai oldalt, a *Daily Stormer*t gyorsan levették, minden más baloldali identitáspolitikai, de kirekesztő üzenet él és virágzik ezeken a fórumokon.

Az első áldozat Milo Yiannopoulos volt, akit a Twitter tiltott le, miután kritizálta Leslie Jones színésznőt és az új *Szellemirtók* filmet.⁶ A tiltás oka az volt, hogy Milo bírálata után felhasználók tömege kezdett online gúnyolódásba és trollkodásba a színésznő Twitter oldalán, és noha ezek egyikéért sem volt felelős Yiannopoulos, a Twitter mégis őt tette felelőssé.

Az amerikai iszlám-kritikus szerzőt, Pamela Gellert több alkalommal tiltotta le a Facebook, minden egyes esetben azért, mert felhívta a figyelmet az iszlamizmus veszélyeire. Ezek egyike volt, amikor az orlandói mészárlás után - egy homoszexuális klubban ölt meg 49 embert és sebesített meg 53-at egy radikális iszlamista - rámutatott arra, hogy a politikusok nem hajlandóak beszélni a támadás elkövetőjének vallási-ideológiai motivációjáról.⁷ Egy másik alkalommal azért fosztották meg a közzététel lehetőségétől, mert a németországi muszlim antiszemizmusról posztolt.⁸

Miközben arról sok szó esik, hogy Kína miképp fegyelmezi és bünteti a közösségi média segítségével polgárait az ún. „társadalmi kredit” rendszerével,⁹ amiatt nem sokan aggódnak, hogy a kommunista Kínához hasonló folyamatok játszódnak le Nyugaton is. Azaz, nem csak arról van szó, hogy bizonyos hangokat megfosztanak a szólásszabadság jogától, sok esetben ezzel párhuzamosan bevételi forrásaiktól is megfosztják őket.

Lauren Southern, a *Rebel Media* korábbi konzervatív előadója elég rajongót gyűjtött össze, hogy önállóvá váljon, ezek a rajongók támogatásaikkal „eltartották”. Ekkor lépett a Patreon (közösségi finanszírozással foglalkozó vállalkozás), és elvágta bevételi forrásaitól. A Pateron indoklása szerint Southern ugyanis „transzfób”.

Jordan Peterson kanadai konzervatív professzort a Google nem engedte be YouTube-fiókjába, így nem tudta közzétenni előadásait. 2017 április 30-án a

⁶ <https://www.theguardian.com/technology/2016/jul/20/milo-yiannopoulos-nero-permanently-banned-twitter>

⁷ <https://www.breitbart.com/tech/2016/06/12/facebook-doubles-bans-pamela-geller-criticizing-islam/>

⁸ <https://www.breitbart.com/tech/2018/04/27/facebook-blocks-pamela-geller-reporting-muslim-anti-semitism-germany/>

⁹ <https://www.businessinsider.com/china-social-credit-system-punishments-and-rewards-explained-2018-4>

PayPal blokkolta a Bare Naked Islam fiókját, június 14-én pedig a Generation Identity-jét, egy francia bevándorlás-ellenes csoportét.

Miközben a PayPal azt mondja, nem kommentál egyéni felhasználói fiókokat, a BuzzFeed Newsnak azt nyilatkozták képviselői, hogy „nem engedik meg, hogy szolgáltatásikat olyasmire használják, ami gyűlöletet, erőszakot, faji intoleranciát népszerűsít”. 2017 májusában a GoFundMe letiltotta Kyle Chapman és Milo Yiannopoulos turnémenedzserének, Tim Gionetnek a hozzáférését, azzal a kommentárral, hogy „nem tűrik a gyűlölet vagy az intolerancia egyetlen fajtáját sem”. 2017 júliusában a YouCaring elutasította egy ügyvéd adománygyűjtő kampányát, amit azért indított, hogy pereket indíthasson Black Lives Matter aktivistákkal szemben. Ezeknek az embereknek a többsége más közösségi adománygyűjtő oldalakra menekült, olyanokra, amelyek bevallottan nem alkalmaznak „beszédrendőrséget” (Hatreon, Counter Fund, Rootbocks - utóbbi mottója: „Nincs cenzúra. Nincsenek határok.”).¹⁰

A PayPal tiltotta Gavin McInnes és a Proud Boys felhasználói fiókjait is, igaz, ezzel egy időben a szélsőbaloldali Antifa hozzáférését is megtagadta.¹¹ A Twitter által már korábban letiltott brit Tommy Robinson - akit azóta letartóztattak, majd a közvélemény felháborodásának hatására szabadon engedtek a hatóságok¹² - PayPal-számláját szintén zárolták.¹³ 2018 nyarán

¹⁰ <https://www.whaleoil.co.nz/2017/08/conservative-alt-right-voices-cut-off-paypal-patreon-others/>

¹¹ <https://www.thedailybeast.com/paypal-cuts-off-proud-boys-gavin-mcinnese-antifa-groups>

McInnes és a Proud Boys esetében azóta szintet léptek az őket elhallgattatni akarók: a szervezetet szélsőségesnek minősítették, az FBI nyomozást indított ellenük. A mainstream médiában „rasszista, homofób” szervezatként mutatták be őket, holott honlapjuk deklarálja, hogy minden etnikumú és szexuális irányultságú embert szívesen látnak (számos színesbőrű tagjuk volt, illetve - az FBI-nyomozásig - tagja volt a közösségnek a vállaltan homoszexuális Yiannopoulos is), a szervezet pusztán „nyugat-soviniszta”. <http://proudboysusa.com>

¹² <https://888.hu/article-tommy-robinson-visszafele-sult-el-a-bebortonzesem>

¹³ <https://www.telegraph.co.uk/technology/2018/11/08/paypal-stops-payments-tommy-robinson-latest-block-far-right/>

Milo Yiannopoulost is megfosztották PayPal és Venmo-hozzáférésétől.¹⁴ Valószínűleg a Trump-győzelem sokkjának hatására tiltották a Diamond and Silket, két afroamerikai, Trump-párti nő Facebook-oldalát.

A leginkább összehangolt cenzori akciót Alex Jones-szal és az Infowars-szal szemben hajtották végre, akit egyszerre tiltottak le a Facebookról, és a YouTube-ról,¹⁵ majd nem sokkal később a Twiterről is. Jones ezután létrehozott egy applikációt az Apple-nél, nem sokkal ezután az Apple törölte ezt is. A Facebook és a YouTube etikátlanságát jól mutatja, hogy a tiltáshullámot megelőzően nem okozott számukra problémát Alex Jones, hiszen az általa gyártott tartalom, jelentős nézettsége miatt, számukra is jövedelmező volt.¹⁶

A Facebook esetében többféle tiltás vagy elrejtés létezik. A politikailag kellemetlen tartalmakat eltüntethetik a hírfolyamból, alkalmazhatják a „shadow ban“ módszerét (ez esetben a felhasználó tud tartalmakat közzétenni, ám azokat csak ő látja, más nem), tilthatják a felhasználó hozzáférését meghatározott ideig, és törölhetik véglegesen a fiókját vagy oldalát. A progresszív sajtó természetesen ünnepli mindezt, hiszen a „platformtól való megfosztás“ (*deplatforming*), azaz az elhallgattatás látszólag hatékonyan működik.¹⁷

A cenzúrát nem csak „kifelé“, hanem „befelé“ is alkalmazzák a tech-óriások. Ezt mutatta meg James Damore, a Google korábbi alkalmazottjának esete. Damore *A Google ideológiai visszhangkamrája*¹⁸ címmel köröztetett egy jegyzetet a cégen belül, amiben kifogásolta a Google ideológiai elfogultságát. Damore szerint a Szilícium-völgyet egy politikailag

¹⁴ <https://www.thewrap.com/milo-yiannopoulos-banned-venmo-paypal-anti-semitic-stunt-targeting-jewish-writer/>

¹⁵ <https://www.cnbc.com/2018/09/06/twitter-permanently-bans-alex-jones-and-infowars-accounts.html>

¹⁶ <https://www.theguardian.com/commentisfree/2018/sep/04/alex-jones-infowars-social-media-ban>

¹⁷ <https://mashable.com/article/milo-yiannopoulos-deplatforming-alex-jones/?europa=true#O7LIquhSbOqV>

¹⁸ Damore jegyzete elérhető magyarul is:

<https://drive.google.com/drive/folders/0B4iJJGFZHUNIWVNtT1FodmVYQ2c>

korrekt monokultúra uralja, amely megszállottságig fokozta az esélyegyenlőség és a sokszínűség hitvallását.

Damore - aki részt vett a Harvard biológiai doktori programján - ezt a nők és férfiak közti esélyegyenlőségi képzések példáján keresztül mutatja be. Szerinte a Google vezetői tévednek, amikor a nemek közti különbségeket - munkahelyválasztás, fizetés, életpálya - kizárólag a szexizmusnak, elnyomásnak és diszkriminációnak tudják be. Damore adatokkal alátámasztva amellet érvel, hogy sok esetben ezek „természetes“ különbségekből és szabad döntésekből fakadnak, sőt: épp azért ennyire eltérő a nők és férfiak karrierútja, mert szabadon dönthetnek róla. Mivel a két nem képviselői - általánosságban, de nem minden egyedi esetben - másban jók, más pályát fognak választani. Damore szerint kifejezetten káros, tekintélyelvű, szélsőséges és diszkriminatív a nemi kvóták teljesülése érdekében teljes egyenlőséget kikényszeríteni a munkahelyeken. Damore szerint a Google-t elvakítja „balos elfogultsága“.¹⁹

„A nők védelmében a kormány és a Google is számtalan programot alkalmaz, de bevált jogi és társadalmi normák is védik őket; azonban amikor egy férfi panaszkodik nemi alapú megkülönböztetésre, általában nőgyűlölőnek és „bögőmasinának” titulálják. Ennek hozadéka az is, hogy minden, a férfiak és nők között érzékelt különbséget a nők elnyomásának részeként értelmeznek. Azonban, mint az élet számtalan területén, a nemek között érzékelt különbségek sokszor egyszerűen abból adódnak, hogy a nők a férfiak helyzetét tévesen, jobbnak érzékelik (ami a klasszikus "a szomszéd rétje mindig zöldebb"-effektusra vezethető vissza). A probléma csak az, hogy az adófizetők és a Google pénzén mégis csak az egyik oldalon öntözik a füvet.“²⁰

Damore szerint a Google a sokszínűségről prédikál, ám ezt rögtön nem teljesíti, ha *politikai nézetek* pluralizmusáról van szó. A politikai sokszínűség hiányzik a Szilícium-völgyből, és csőcselékként támadnak arra, aki nem vallja a tech-ipar domináns, baloldali ideológiáját. Damore szerint épp ezért az ilyen nézeteket valló emberek inkább csöndben maradnak. A volt Google-alkalmazott szerint ez káros, mert gyengíti a tech-ipar fejlődési potenciálját

¹⁹ Maga Mark Zuckerberg is elismerte a Szilícium-völgy „szélsőségesen balra hajló elfogultságát“ szenátusi meghallgatásán, és tett egy meglehetősen üres ígéretet arra, hogy kezdeni szeretne valamit a problémával. <https://www.youtube.com/watch?v=-VJeD3zbZZI>

²⁰ <https://drive.google.com/drive/folders/0B4iJJGFZHUNIWVNtT1FodmVYQ2c>

és hátráltatja a szabad vitát. Damore úgy véli, a Google elhallgattatja és megszegényíti a másként gondolkodókat, így épp a sokszínűség ellen tesz. Damore hangsúlyozza, hogy ő nem a sztereotípiák és a törzsiség mellett foglal állást, hanem épp ezek ellen: mindenkit egyéni képességei szerint kell megítélni, nem pedig az alapján, hogy milyen identitáscsoportba tartozik.

Noha Damore memója nem volt nyilvános, a megfelelő, téziseit igazoló döntés azonnal megszületett: kirúgták a Google-től.

Nem sokkal később a *Breitbart* szivárogtatott ki egy belső Google-dokumentumot, ami beszédes módon „A jó cenzor” címet viseli.²¹ A dokumentum szerint ugyan szép cél a szólásszabadság, de sajnos utópia (!), így a tech-iparnak cenzúráznia kell a „még nagyobb jó” érdekében. A dokumentum arról ír, hogy a közösségi média munkatársai ezentúl „szerkesztőként” vagy „kiadóként” fognak működni – igaz titokban, így nyilvánosan továbbra sem aggathatják rájuk a cenzor megjelölést.

Allum Bokhari, a *Breitbart* tech-tudósítója szerint a Facebookon, a Twitteren, a Google-on és a YouTube-on súlyos kettős mérce érvényesül. Példaként említi a Google keresőmotorjának manipulációját, milyen kulcsszavakat dob fel Hillary Clintonnal kapcsolatban: a Yahoo!, a Bing és a Google keresési eredményei köszönőviszonyban sincsenek egymással, a Google úgy módosítja a keresési eredményeket, hogy az Clintonnak kedvező legyen.

„Az oldalak nem egyenlőek - szükségszerűen rangsorolja őket a keresőprogram. És vannak oldalak, amelyeket sosem listáz ki a Google vagy a Yahoo! keresőprogramja. (...) Az internet is centralizálódott, a CNN és a BBC viszi el a hírkereső forgalom zömét, a keresőprogramoknál pedig tarol a Google, még a Yahoo! használata is elenyésző. A győztes mindent visz az interneten, szó sincs egyenlőségről. Az információelosztást néhány nagy oldal uralja”. (...) **„Az internettel nem szűntek meg a kapuőrök. A „szűrés, majd közzététel” helyett a „közzététel majd szűrés” jellemzi, de szűrés van”**.²²

Bokhari szerint amennyiben a Twitter vezérigazgatója meghallgatásán több ízben „közösségi térként” vagy „virtuális

²¹ <https://www.dropbox.com/s/llxn76ntakmzp0l/the-good-censor-watermarked.pdf?dl=0>

²² Molnár A. K.: *A tanácskozó demokrácia és a megváltó csevegés*, 163.

köztérként“ jellemezte a Twitteret,²³ akkor ennek komoly jogi következményei vannak az USA alkotmányának tükrében: kötelességük érvényesíteni az első kiegészítést, azaz a szólásszabadságra vonatkozó passzust. Ehhez képest azt látjuk, hogy a Twitteren és a többi uralkodó közösségi médiafelületen politikai diszkrimináció érvényesül, a politikai ellenfeleket elhallgattatják, totalitárius logikát érvényesítenek,²⁴ sőt a Google egyenesen a cenzúrára vonatkozó utasításokat fogad el Kínától.²⁵

A közösségi média nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Korántsem csak a (valóban) szélsőséges, rasszista stb. politikai vélemények képviselőit fosztják meg az *agorától*, hanem bárkit, aki határozott jobboldali vagy konzervatív állításokat tesz az érzékenynek ítélt kérdéskörökben (mint amilyen a migráció, vagy a radikális iszlám kritikája). Miközben egyre inkább közfelfogássá válik, hogy az internet alapvető szolgáltatás, és mindenhová el kell juttatni, érdemes megfigyelni annak a mindössze néhány nagy cégnek a magatartását, amelyek dominálják. Korábban töredezettség, de pluralisztikusabb volt a világháló, különféle weboldalak léteztek, ma azonban néhány nagy cég uralja a teljes piacot.

„Az online világot ugyanazok a cégek és hangok uralják, akik az offline világot (ez vélhetően mérsékelten igaz Magyarországra). A nagyvállalati tőke gyarmatosította az internetet, és a rajongói által fontosnak tartott kritikai beszéd az egyik sarkába szorult. (...) Az internet oligopolisztikus, nem szabad piac. (...) És nem fog-e ugyanez bekövetkezni a társas médiában is?“²⁶

²³ <https://www.youtube.com/watch?v=YBDcJjNDjxU>

²⁴ <https://www.youtube.com/watch?v=aml5RGCyv0>

²⁵ <https://www.youtube.com/watch?v=0AhoRWKtfn0> Ebben az esetben érdemes hangsúlyozni, hogy a nagy tech-cégek esetében a profitmaximalizálás vágya verseng az ideológiai elkötelezettséggel. Kína cenzúrára vonatkozó elvárásainak azért hódolnak be, mert Kína meghódítandó piac a szemükben.

²⁶ Molnár A. K.: *A tanácskozó demokrácia és a megváltó csevegés*, 164.

Hogyan lehet megfogni a felhőt?

A közösségi médiumok az USA-ban az 1996-os *Communications Decency Act* (CDA) 230. szakaszának védelmét élvezik, azaz, nem felelnek oly módon a törvények előtt, mint a hagyományos elektronikus média. Ez azért lehetséges, mert ezek a platformok „semlegesnek“ nevezik magukat: neutrális információ-közvetítők, így nem tehetők felelőssé a felületükön megjelenő véleményekért.

A közösségi média logikája ellentétes volt a hagyományos hírközlési elvekkel: előnyben részesítették a virális tartalmakat és a kattintás-számot, ez pedig szükségszerűen a meghökkentő, radikális üzeneteket helyezte előtérbe - főleg, ha politikáról van szó -, köztük az összeesküvés-elméleteket. **A Brexit, Trump megválasztása, a feltételezett „orosz beavatkozás“ és a Cambridge Analytica-botrány után viszont gyökeresen megváltoztatták algoritmusukat, célkeresztbe kerültek a hamis hírek (*fake news*). Ezzel azonban a hagyományos médiumokhoz váltak hasonlóvá: megválogatják, miről számolnak be, miket részesítenek előnyben, mit tekintenek megbízható tartalomnak és mit nem. Viszont ha így járnak el, ugyanazon szabályoknak kell alávetni őket, mint a hagyományos médiumokat.**²⁷ Ebben az esetben a Facebook nem élvezhetné a CDA 230. szakaszának védelmét,²⁸ és szembe kellene néznie ugyanolyan sajtóperekkel, mint a hagyományos médiumoknak.²⁹

Francis Fukuyama szerint abban a kritikusoknak igazuk van, hogy a Facebook nem *egy* közösségi médium a sok közül, hanem egy behemót, amely

²⁷ <https://www.the-american-interest.com/2018/08/08/social-media-and-censorship/>

²⁸ Ugyanerre a problémára hívta fel Mark Zuckerberg figyelmét Ted Cruz texasi szenátor a Facebook-vezér szenátusi meghallgatásán:

<https://www.youtube.com/watch?v=-VleD3zbZZI>

²⁹ Németországban már történt meglepetés. Egy magyar származású német állampolgár nyert pert a Facebookkal szemben cenzúra-ügyben:

<https://888.hu/article-pert-nyert-a-facebook-ellen-egy-letiltott-komment-miatt?source=hirkereso>

monopóliummá vált a közösségi médiaszolgáltatásban. Néhány országban már az e-mailezést is kiváltotta. A Facebook így hiába magáncég, ma kormányokhoz hasonló cenzúrárt képes működtetni. Alex Jones nagy közösségi médiumokról való letiltása után hiába vándorol át a konkurenciához, esélye sincs annyi embert elérni, mint ezeken keresztül. (A hagyományos média viszonyai ennél pluralisztikusabbak, nincs egyetlen nagy médium, amely a hírek és vélemények jelentős részének közzétételéért felelne.)

A cenzúra progresszív védelmezői jellemzően épp azon érv mögé bújnak, hogy a Facebook „magáncég“, így azt foszt meg a platformtól, akit akar. Ez igaz is lenne, ha egy kis cég lenne a sok közül. De képzeljük el, ha a Facebook telefonszolgáltatóként működne (a közösségi média ma legalább annyira fontos, mint a telefon), és egyeduralkó vállalatként politikai okokból nem volna hajlandó szolgáltatást nyújtani a felhasználók egy részének. Ez milyen felháborodást váltana ki. A „magáncég“ érve csúszós lejtő: ha igazuk van az így érvelőknek, vajon egy magántulajdonban lévő üzlet, étterem, kereskedés megteheti, hogy bizonyos társadalmi- vagy véleménycsoporthoz tartozó embereket nem szolgál ki? Ezt ma minden nyugat-európai és amerikai állam tiltja. A „magáncég“-érvet felhozók visszarepítenének bennünket az amerikai szegregáció időszakába.

Fukuyama szerint a nagy, monopolisztikus közösségi médiumoknak el kéne ismerniük, hogy a régiékhez hasonló médiavállalkozások, és alá kéne vetniük magukat az erre vonatkozó törvényeknek. Ez praktikus azt jelenti, hogy kisebbé kell válniuk: így decentralizáltabb, pluralisztikusabb, kompetitívebb lenne a közösségi média piaca. Ahogy a hagyományos médiában is van CNN és FOX News, minden nézetnek helyet kell szorítani. Fukuyama úgy véli, bármit gondolunk is Alex Jonesról és követőiről, nekik is kell helyet biztosítani.

Fukuyama szerint bizonyos szempontból a változás elkezdődött, hiszen sokan mennek át olyan platformokra, mint a Telegram vagy a WhatsApp - ugyanakkor a Facebook már megvásárolta az Instagramot és a WhatsAppot, a Google pedig a YouTube-ot. **Fukuyama szerint ezeket a felvásárlásokat meg sem kellett volna engedni, és meg kell találni a törvényi lehetőséget arra, hogy vissza lehessen fordítani. Azaz: alkalmazni kell a tröszt-ellenes törvényeket a közösségi média és a felhőalapú**

szolgáltatások korszakára. Amerikában ugyan nem lát erre lehetőséget az antietatizmus miatt, ám más politikai kultúrákban elképzelhetőnek tartja a Facebook állami szabályozását, és azt, hogy közszolgáltatássá minősítsék azt.

A nyilvánosság privatizációja

A közösségi média cenzúrájának kérdése élesen rávilágít a nemzetállamok önrendelkezése, az általuk működtetett demokratikus nyilvánosságok, azaz a politikai szféra és a multinacionális vállalatok által „privatizált” nyilvánosság és közösségi lét új valósága között feszülő súlyos ellentmondásokra.

Az az értelmezési lehetőség is jogosan felmerül, hogy a web 2.0 révén tulajdonképpen a politika (és benne az állampolgárok politikai aktivitásának) kommodifikációja történt meg. A közösségi média révén a piac szolgáltatássá tette a politikai nyilvánosságot, áruvá a politikai véleményt és a közbeszédet. És mint áru, azok a szabályok is vonatkoznak rá. Az áru ugyanis magántulajdon. Az „agorához”, mint a vélemények online piacteréhez való hozzáférés is privát kézben van. A benne megjelenő vélemény ma már hirdethető termék (aki azt akarja, hogy sokan lássák a mondandóját, annak hirdetnie kell). Ebből az a paradox helyzet áll elő, hogy a politikát a nemzetállam törvényes keretei helyett, a piac keretei között lehet csak gyakorolni. Azaz nem az állam, hanem a piac szabályai érvényesek. A politika egy, az állampolgárok "szórakozási formái" közül.

Ez paradox módon, gazdaságtörténeti értelemben azt is jelenti, hogy egyfajta új merkantilizmus jön létre, amikor végül a piacokat tulajdonló monopol vállalat magának követeli a piac rendjének fenntartásához szükséges politikai hatalmat is, hogy megőrizze annak kiaknázhatóságát.

A közösségi média tulajdonosai privát szolgáltatásként kezelnek egy közjavat (politikai nyilvánosság, közösségi terek, társadalmi kommunikációs háló), ami korábban mindenütt a nemzetek önrendelkezésének hatáskörébe tartozott. A felhasználók maguk is áruk (pontosabban a róluk gyűjtött és hirdetőik részére értékesített, temérdek privát adat), ahogy az általuk előállított és terjesztett információ is az. Az információ-áru körforgása ez, egy privát tulajdonú, online ökoszisztémában. Azaz, semmi köze a politikához. Ez Zuckerberg pozíciója.

Ők nem alkotmányos értékeket, hanem online felhasználói élményt védenek. Méghozzá egyéni, felhasználói szerződésekkel. Teszik ezt úgy, hogy a médiatartalom, a politikai nyilvánosság, a közérdeklődésre számot tartó információ egyre nagyobb részét irányítják.

Milyen lehetőségei maradnak akkor a nemzetállamoknak?

- 1. Hagyományos tömegmédiának minősítik a közösségi médiát és ugyanúgy szabályozzák, mint a többi tartalomszolgáltatót.**
- 2. Trösztellenes intézkedéseket hoznak, feldarabolják a monopol szolgáltatót, vagyis a kisztrésztulajdonosok tulajdonába adják azt.**
- 3. Kiterjesztik a közösségi média tevékenységi körére a nemzetállam területi hatályát és alkotmányos szabályait.**
- 4. Keményebb jogi eszközökkel lépnek fel a szólás- és véleményszabadság alkotmányos jogainak külső korlátozóival – az önjelölt cenzorokkal szemben.**

Mi következik most?

Sam Altman, az Y Combinator vezérigazgatója Damore-hoz hasonlóan aggodalmát fejezte ki a tech-ipar fullasztó, politikailag korrekt légkörével kapcsolatban. Szerinte a megbélyegzés, az eretnekké nyilvánítás tévút, és még ha nem is értenek egyet egy adott véleménnyel, a véleményt vitassák, ne az illető „kivégzését” tűzzék ki célul. Ahogy írja, „a politikai korrektség gyakran jó helyről indul... ám túl gyakran végződik azzal, hogy bunkósbotként használják”.³⁰

Ma már nem titok, és csak a valóságvesztésben szenvedők tagadják, hogy a Szilícium-völgy és a tech-óriások politikailag elfogultak. Az egyik képviselőjelölt nem hiába nevezte a Szilícium-völgyet „politikai ATM“-nek: egy tanulmány szerint a tech-milliomosok 80 százaléka jelentősen többet adományoz a demokratáknak, mint a republikánusoknak. Az eredmény nem túl meglepő azok számára, akik nyitott szemmel járnak a világban.³¹

³⁰ <http://fortune.com/2017/12/14/sam-altman/>

³¹ <https://www.city-journal.org/silicon-valleys-political-perils-16157.html>

Noha a szólás-és véleménynyilvánítás szabadsága alapvető emberi jognak minősül, a jogvédő szervezetek (például a Soros Györgyhöz köthető jogvédők) sosem nyilvánultak meg azzal kapcsolatban, hogy a monopolhelyzetben lévő közösségi médiumok elhallgattatják a jobboldali, konzervatív hangokat. Ezek a szervezetek jellemzően csak akkor szólalnak meg, ha autoriter rezsimek korlátozzák a közösségi médiát, amely segítségével egyébként politikai mozgalmakat és forradalmakat is lehet szervezni.³²

A közösségi oldalak régóta lehetővé teszik, hogy a felhasználó maga rejtse el a számára nemkívánatos tartalmakat - így létezik személyre szabott szűrési lehetőség. Ha valaki nem kíváncsi egyes politikai tartalmakra, nem iratkozik föl rá, vagy elrejtí hírfolyamából. Ha viszont ez így van, mi szükség cenzúrára? Miért nem bízunk meg a közösségi média saját felhasználói felnőtt önrendelkezésében és reflexiós képességeiben?

Mark Zuckerberg szenátusi meghallgatásán azt mondta, hogy noha minden gondolatnak helyet szeretnének biztosítani, a Facebookot olyan közösséggé szeretnék tenni, ahol az emberek „biztonságban érzik magukat“. Mindezt a cenzúra vádjára válaszul mondta. Ebből úgy tűnik, a biztonság a jobboldali, vagy kritikus véleményektől való teljes mentességet jelenti, más esetekben kevésbé éberek a Facebook őrei: 16 éves lányokat például lehet adni-venni a Facebookon.³³

Teljesen nyilvánvaló, hogy a Facebook és a közösségi médiaóriások politikai szereplők, politikai célokért küzdenek és politikai logika mentén cselekednek. Egy progresszív ortodoxiát képviselnek, amely üldözi az eretnekeket, és azon igazságokat, amiket csak az eretnekek mondanak ki - főként kedvenc ügyeikről, a bevándorlásról, az iszlamizmusról, a nemzetekről, a gender-és LMBTQ-lobbiról. A teljes körű politikai cenzúra egyre szűkíti a használható szavak és megbeszélhető témák körét. Az e felületeken felnövő generációk politikai átnevelése zajlik. Ahogy minden korábbi esetben, a progresszív ortodoxia most sem képes felnőttként kezelni a polgárokat.

³² <https://www.amnesty.org.uk/blogs/ether/rise-social-media-censorship>

³³ <https://24.hu/tech/2018/11/21/facebook-del-szudan-16-eves-lany-arveres/>

Célja nem a viták lefolytatása, hanem azok kiírtása a nyilvánosságból. Ha teljesen eltűntek, beköszönt az utópia szép új világa, ahol mindenki „érzékeny és toleráns” lesz, azaz elfogadja a progresszív világkép dogmáit, sőt: el sem jutnak hozzájuk ezzel ellentétes vélemények és hírek.

A Facebook-cenzúra a progresszív totalitarizmus legújabb pilot projektje.

A közösségi oldalak cenzúrája morálisan védhetetlen, hiszen lábbal tiporja a szólásszabadság alapelvét; politikailag veszélyes, hiszen tagadja a nemzeti szuverenitáson alapuló törvények és szabályok érvényességét. Ezen túl pedig megfoszt bennünket az igazság megismerésétől, mert annak teljeskörű bemutatását tilalom alá helyezi.

Igazság, szabadság, szuverenitás: ma ezek az értékek jelentik a tüskét a baloldali, technológiavezérelt, progresszív szép új világ szemében.

II. Facebook „tartalomszabályozás” (cenzúra) *kontra* szólás-, vélemény- és sajtószabadság Magyarországon

A legnépszerűbb közösségi oldal, a Facebook 2018-ban számos olyan – magyar nyelvű, magyar emberektől eredő – bejegyzést törölt, amely az illegális migráció veszélyeivel, árnyoldalaival foglalkozott. Az ilyen jellegű cenzúra érintett magánszemélyt, sajtótermékeket, valamint e médiumok újságíróit is.

Több esetben már nem csupán bejegyzéseket (írásokat, fényképeket, videókat) távolítottak el, hanem azok közléteit is a platformról való kitiltással fenyegettek meg, illetve ténylegesen törölték személyes oldalukat. Az ilyen esetekkel és azok különböző folyamányaival több cikk is foglalkozott az utóbbi időben.³⁴

A tiltások visszatérő eleme, hogy a Facebook ezekben az esetekben a saját maga által megállapított, ún. „közösségi szabályokra”, illetve „közösségi alapelvekre” hivatkozik, mint irányadó („gyűlöletbeszéd-ellenes”) „tartalomszabályozási normákra”.

Itt rögtön felmerül a kérdés, hogy vajon ezek a hivatkozott „szabályok” és „alapelvek”, hogyan viszonyulnak az egyes államok jogszabályban megállapított (azaz „hivatalos”) olyan normáihoz, amelyek funkciója a szólás-, véleménynyilvánítás-, illetve sajtószabadság érvényesítése, illetve más védendő jogok érvényesülését garantáló tartalomszabályozás és -korlátozás. Gyakorlati kérdésként adódik az is, hogy egyáltalán hogyan kell érteni a „gyűlöletbeszéd” fogalmát, amely ilyen esetekben a hivatkozás alapja.

Ehhez elsőként szükséges áttekinteni a Facebook fenti szabályrendszerének azon elemeit, amelyek relevánsak az említett cenzúra-tendencia szempontjából.³⁵

³⁴ Lásd például: <http://www.origo.hu/itthon/20180314-facebook-torles-video-svedorszag-migrans.html>, <https://888.hu/article-torlessel-fenyegeti-a-888-at-a-facebook>, <https://pestisracok.hu/a-facebook-cenzura-alkonya-nyertes-persorozat-magyar-szereplovel-a-zuckerberg-birodalom-ellen/?fbclid=IwAR2mhFmm7eqvFPUmtCpOrVr-QLmebhMQVpieGygzY1fdd3VGI58IxDTsF0o>

³⁵ A soron következő idézetek a Facebook szabályzatának a magyar nyelvű változatából származnak, mert egyrészt, aki magyar nyelvi beállítással használja a közösségi oldalt, annak a Facebook a szabályzatot is alapértelmezetten magyar nyelven nyitja meg, másrészt a magyar nyelvű bejegyzések (és egyéb tartalmak) megítélése is a szabályzat magyar nyelvű fogalomhasználata szempontjából evidens. Az idézett részek a szabályzat 2018. november 22-i állapotát tükrözik. Ezt azért szükséges jelezni, mert a Facebook a saját szabályzatát gyakorlatilag bármikor módosíthatja.

Közösségi alapelvek - bevezetés (részletek)³⁶

„Tisztában vagyunk vele, milyen fontos, hogy a Facebook olyan hely legyen, ahol az emberek úgy érzik, minden eszközt megkapnak a kommunikációhoz. Komolyan vesszük szerepünket abban, hogy távol tartsuk szolgáltatásunktól a visszaéléseket. Ezért dolgoztuk ki közösségi alapelveinket, amelyek ismertetik, hogy mi megengedett a Facebookon, és mi nem. Alapelveink a világon mindenütt, mindenféle típusú tartalomra érvényesek. Az alapelvek kidolgozásakor átfogóságra törekedtünk – előfordulhat például, hogy **olyan tartalmat is eltávolítunk a megfélemlítésre vonatkozó szabályaink megsértéséért, amely egyébként nem minősül gyűlöletbeszédnek.**³⁷

Közösségi alapelveink célja az önkifejezés ösztönzése és a biztonságos környezet létrehozása. A szabályok a közösségünktől és olyan területek szakértőitől kapott inputra épülnek, mint például a technológia és a közbiztonság. Szabályaink többek között az alábbi elvekre vezethetők vissza:

[...]

Véleménynyilvánítás: Küldetésünk, hogy megmutassuk a vélemények sokszínűségét. Hajlunk rá, hogy még akkor is megengedjünk bizonyos tartalmakat, ha azokat egyesek kifogásolhatónak találhatnak, hacsak a tartalom eltávolításának nincs konkrét kármegelőző hatása. Ezen túlmenően, **bizonyos esetekben megengedjük az alapelveinket egyébként sértő tartalom megjelenítését, ha az kifejezetten hírértékű, jelentős vagy a közvélemény számára kimondottan fontos.** Ezt csak annak mérlegelése után tesszük, hogy mekkora közérdekű értéket képvisel a tartalom a valós kár kockázatához képest.

Méltányosság: Közösségünk globális és sokszínű. Szabályaink általánosnak tűnhetnek, de ez azért van így, mert egységesen és tisztességesen alkalmazzuk őket egy regionális, kulturális és nyelvi határokon átívelő közösségre. Ebből eredően előfordulhat, hogy a közösségi alapelvek kevésbé részletesnek tűnnek, mint szeretnénk, és ez a mögöttes szándékkal ellentétes végeredményhez vezet.

³⁶ <https://www.facebook.com/communitystandards/>

³⁷ A kiemelések a szerzőtől származnak.

Ezért **bizonyos esetekben, ha további kontextussal látnak el minket, a szabályzat betűje helyett annak szellemében hozunk döntést.**

[...]

A közösségi alapelvek **megsértésének következményei** – a szabálysértés súlyosságától és az adott személy előtörténetétől függően a platformon – **eltérők lehetnek.** Előfordulhat például, hogy az első szabálysértés alkalmával **figyelmeztetünk** valakit, de ha továbbra is megsérti szabályzatainkat, **korlátozzuk közzétételi képességeit a Facebookon, vagy letilthatjuk a profilját.** Ha úgy látjuk, hogy fizikai sérülés valós kockázata vagy a közbiztonságot közvetlenül fenyegető veszély észlelhető, értesíthetjük a bűnüldöző szerveket.”³⁸

Konklúzió: Eme általános szabályokból is már látható, hogy a Facebook valójában nagyon is tág teret enged magának saját szabályai értelmezésére, azok alkalmazására, túlzott szerephez jutnak a különböző szubjektív tényezők, illetve üzleti érdekek, valamint az ezeken alapuló „kivételek”. Ilyen nehezen megfogható és szubjektíven alkalmazható kivétel pl. a fentiekben szereplő „**hírérték**” is, amelyre hivatkozva engedték visszakerülni az oldalra Lázár János bécsi videóját, amelyet korábban a szabályzat „gyűlöletbeszédre” vonatkozó részeire (lásd a továbbiakban) hivatkozva letiltottak.³⁹

(A hazai jogszabályok nem tartalmazzak definíciót a „hírérték” fogalmára, illetve általánosan – így az online médiára is – kötelező szabályokat.⁴⁰)

³⁸ Lásd még: „Ha megállapítjuk, hogy nyilvánvalóan, súlyosan vagy ismételten megszegted a feltételeinket vagy szabályzatainkat, ideértve különösen a Közösségi alapelveket, akkor a fiókodhoz való hozzáféréseidet felfüggeszthetjük vagy véglegesen letilthatjuk.” (<https://www.facebook.com/legal/terms>)

³⁹ https://news.vice.com/en_us/article/gv87m4/why-facebook-censored-a-racist-video-from-hungarys-government-then-put-it-back

⁴⁰ A lineáris médiaszolgáltatások tekintetében ír csak elő törvény bizonyos alapvető elvárásokat a „közérdeklődésre számot tartó” (, azaz „hírértékű”) tartalmak tekintetében: **2010. évi CIV. törvény a sajtószabadságról és a médiatartalmak alapvető szabályairól 13. §** A tájékoztatási tevékenységet végző lineáris médiaszolgáltatások kötelesek a **közérdeklődésre számot tartó** helyi, országos, nemzeti és európai, valamint Magyarország polgárai és a magyar nemzet tagjai számára jelentőséggel bíró eseményekről, vitatott kérdésekről az általuk közzétett tájékoztató, illetve híreket szolgáltató műsorszámokban

A „közösségi alapelvek” részletszabályai a „gyűlöletbeszédre”⁴¹

„[...] Definíciónk szerint a gyűlöletbeszéd olyan tartalom, amely közvetlenül támad másokat, általunk védett tulajdonságokként meghatározott szempontok – faji hovatartozás, etnikai származás, nemzetiség, vallási hovatartozás, nemi irányultság, kaszt, nem, nemi identitás, súlyos fogyatékoság vagy betegség – miatt.⁴²

A **bevándorló** jogállással kapcsolatban is nyújtunk bizonyos **védelmet**. A támadást úgy határozzuk meg, mint erőszakos vagy tárgyukat emberi mivoltától megfosztó beszédet, alsóbbrendűsége utaló kijelentést, illetve kirekesztésre vagy faji alapon történő elkülönítésre való felhívást.

A támadásokat súlyosság szerint három csoportba soroljuk az alábbiak szerint.

Előfordul, hogy **egyese** azért osztják meg más gyűlöletbeszédét, hogy **felhívják rá a figyelmet, vagy tájékoztassanak róla másokat**. Hasonlóképpen, bizonyos esetekben az alapelveinket egyébként sértő szavakat vagy kifejezéseket az emberek saját magukra való hivatkozással vagy **pozitív felhanggal** használják. **Ebben az esetben megengedjük a tartalmat**, de elvárjuk az emberektől, hogy világosan nyilvánítsák ki szándékukat, hogy jobban megértsük, mi motiválta őket a megosztásra. Ha a szándék nem egyértelmű, eltávolítjuk a tartalmat.

kiegyensúlyozottan tájékoztatni. E kötelezettség részletes szabályait törvény az arányosság és a demokratikus közvélemény biztosítása követelményeinek megfelelően állapítja meg.

⁴¹ https://www.facebook.com/communitystandards/hate_speech/

⁴² Ez a felsorolás nagyjából összhangban van a magyar Btk. hasonló célból született rendelkezéseiben meghatározott „védendő társadalmi csoportokkal”: **„Közösség elleni uszítás - 332. §** Aki nagy nyilvánosság előtt a) a magyar nemzet ellen, b) valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoport ellen, vagy c) a lakosság egyes csoportjai ellen – különösen fogyatékoságra, nemi identításra, szexuális irányultságra tekintettel –gyűlöletre uszít, bűntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

E témakörök humoros vagy társadalmi vitára bocsátó megközelítése megengedett. Emellett úgy gondoljuk, hogy amikor az emberek a valódi személyazonosságukat használják, felelősebb módon osztják meg az ilyen fejtegetéseiket.

[...]

Ne tegyél közzé az alábbiakhoz hasonló bejegyzéseket:

1. szintű támadások, amelyek a fent megadott tulajdonságokkal **vagy bevándorló jogállással** rendelkező személy vagy embercsoport ellen irányulnak (ideértve az összes részhalmozatot, **kivéve azokat, akik a leírás szerint erőszakos vagy szexuális bűncselekményeket követtek el**), és amelyek esetében a támadást az alábbiak szerint határozzuk meg:

Gyűlöletbeszéd vagy a gyűlöletbeszéd támogatása írásos vagy vizuális formában.

Tárgyat emberi mivoltától megfosztó szöveg, például hivatkozás az alábbiakra vagy összehasonlítás velük:

- rovarok;
- kulturális hagyomány szerint szellemileg vagy fizikailag alacsonyabb rendűnek tartott állatok;
- szemét, baktérium, betegség és ürülék;
- szexuális ragadozók;
- szubhumán lények;
- **erőszakos és szexuális bűnözők;**
- **egyéb bűnözők** (ideértve többek között a „tolvajok”, „bankrablók” kifejezéseket vagy annak kijelentését, hogy „**az összes [védett vagy részben védett tulajdonság] bűnöző**”).

Gyűlölet-bűncselekmények koncepciójának, eseményeinek vagy áldozatainak kigúnyolása még akkor is, ha a képen nem ábrázolnak valós személyt.

Tárgyak emberi mivoltától való megfosztását célzó összehasonlítások írott és képi formában.

2. szintű támadások, amelyek a fent megadott tulajdonságokkal rendelkező személy vagy embercsoport ellen irányulnak, és amelyek esetében a támadást az alábbiak szerint határozzuk meg:

Olyan lekicsinylő kijelentés vagy kép, amely az adott személy vagy csoport fizikai, szellemi vagy erkölcsi hiányosságaira utal:

- fizikai (ideértve többek között a „deformált”, „alulfejlett”, „ocsmány”, „visszataszító” kifejezéseket);
- szellemi (ideértve többek között a „retardált”, „kretén”, „alacsony IQ-jú”, „hülye”, „idióta” kifejezéseket);
- erkölcsi (ideértve többek között a „rossz hírű”, „csalárd”, „olcsó”, „potyázó” kifejezéseket).

Megvető vagy utálkozó kifejezések, illetve képi megfelelőik, többek között:

- „gyűlölöm”;
- „nem szeretem”;
- „X a legrosszabb”.

Undorra utaló kifejezések, illetve képi megfelelőik, többek között:

- „undorító”;
- „hitvány”;
- „förtelmes”.

Rosszindulatú megjegyzések védett tulajdonságokkal rendelkező személlyel vagy embercsoporttal kapcsolatban.

3. szintű támadások, amelyek a fent megadott tulajdonságokkal rendelkező személy vagy embercsoport kirekesztésére vagy elkülönítésére irányulnak. **Megengedjük a bevándorlási szabályok kritizálását és a szabályok szigorítása melletti érvelést.**

Olyan tartalom, amely becsmérel vagy negatívan vesz célba embereket, ahol a becsmérlés a fenti jellemzők miatti sértegetésre gyakran használt szavakat jelenti.

Konklúzió: A fentiek alapján úgy látszik, hogy a „bevándorlók” (=migránsok) ma kiemeltebb védelmet élveznek a Facebookon még az analóg helyzetekben jellemzően privilegizált⁴³ csoportoknál (pl. a zsidó származású, „afroamerikai” vagy homoszexuális polgároknál) is. Ugyanakkor a „bevándorlási szabályok

⁴³ Az ő szóhasználatuk szerint: „védett”.

kritizálása” – elvileg – megengedett. (A továbbiakban látni fogjuk, hogy utóbbi valójában nem érvényesül a gyakorlatban.)

A szabályozás megfogalmazása egyébiránt nem egyértelmű, valamint a gyakorlatban másképpen is alkalmazzák, mint ami a szövegből következik. (Lásd pl. a „migránsok által elkövetett bűncselekmények”, vagy „bűnöző migránsok” megfogalmazás nem egyenlő a szabályzatban szereplő „minden bevándorló bűnöző” fordulattal. Ez azt jelenti, hogy amennyiben egy bejegyzésben az szerepel, hogy a „bűncselekmény elkövetője egy migráns volt”, a Facebook cenzorai ezt gyakran – tudatosan? – úgy értelmezik, hogy a bejegyzés arról szól, hogy „a migránsok [mindannyian] bűnözők”.)

A Facebook által ajánlott, saját blogbejegyzésük sem igazítja el annak olvasóját a kérdésben.⁴⁴

Kétségtelen ugyanakkor, hogy mindez nem Facebook-sajátosság. Azonban a számok mára azt mutatják, hogy a maguk szemszögéből hatékonyan, nagy mennyiségben „irtják” a vélt ilyen jellegű tartalmakat a közösségi oldalak. Az Európai Bizottság fogyasztóvédelmi és igazságügyi biztosa „az online jogellenes gyűlöletbeszéd elleni harcban” harmadik számú monitoring jelentése – amiben a 2016-ban létrehozott magatartási kódexük végrehajtását kísérik figyelemmel – megállapítja, hogy az információs technológiai cégek a náluk bejelentett jogellenes gyűlöletbeszéd-tartalmak 72 százalékát eltávolították, míg 2016-ban még csak 28 százalék volt a kiszűrt tartalmak aránya. (2016 májusa után a Facebook, a Twitter, a YouTube és a Microsoft is kötelezettséget vállalt arra, hogy a kódex révén fellépnek az ilyen tartalom Európán belüli elterjedése ellen.)⁴⁵

⁴⁴ <https://newsroom.fb.com/news/2017/06/hard-questions-hate-speech/>

⁴⁵ <https://www.portfolio.hu/vallalatok/it/kimeletlenul-irtjak-a-gyuloletbeszedet-a-facebook-es-tarsai.274155.html>

Az Európai Bizottság által 2016-ban elfogadott magatartási kódex aláírásával az IT-vállalatok mindenekelőtt arra vállaltak kötelezettséget, hogy a jogellenes gyűlöletbeszédre vonatkozó érvényes bejelentéseket 24 órán belül felülvizsgálják, és az ilyen tartalmat eltávolítják vagy – ha szükséges – az európai jogszabályokat átültető nemzeti jogszabályok alapján hozzáférhetetlenné teszik. Lásd erről bővebben:

http://europa.eu/rapid/press-release_IP-17-1471_hu.htm

A „közösségi alapelvek” részletszabályai a „álhírekre”⁴⁶

Az utóbbi időben a Facebook másik fő indoka, potenciális fegyvere a felhasználói tartalmak cenzúrázására az ún. „álhírek elleni küzdelem”.⁴⁷ Ezzel kapcsolatban a következőt mondják a Facebook „közösségi alapelvei”:

*„Komolyan vesszük a feladatot, hogy megakadályozzuk az álhírek terjedését a Facebookon. Ugyanakkor azzal is tisztában vagyunk, hogy ez egy bonyolult és kényes probléma. Szeretnénk, hogy az emberek tájékozottak maradjanak, ugyanakkor nem szeretnénk korlátozni a termékeny közbeszédet. Emellett vékony a határvonal az álhír, illetve a satíra és a véleménycikk között. Mindezek miatt az **álhíreket nem távolítjuk el a Facebookról, ellenben a hírfolyamban alacsonyabb szinten való megjelenítéssel jelentősen akadályozzuk a terjedésüket.***

Többféle módon is dolgozunk azon, hogy tájékozottabb közösséget alakítsunk ki, és visszafogjuk az álhírek terjesztését – például a következőkkel:

Akadályozzuk a félretájékoztatást nyújtó személyek, oldalak és tartományok gazdasági ösztönzését.

Különböző jelzéseket használunk, például a közösségünktől érkező visszajelzéseket egy olyan gépi tanulási modell fejlesztéséhez, amely képes előrejelezni, hogy mely hírek lehetnek álhírek.

*Akadályozzuk az olyan tartalmak terjesztését, amelyeket **független külső tényellenőrzők** hamisnak értékelték.*

Segítünk az embereknek önállóan eldönteni, hogy mit olvassanak, miben bízzanak és mit osszanak meg, amihez további kontextust biztosítunk, és támogatjuk az értő hírfogyasztást.

⁴⁶ https://www.facebook.com/communitystandards/false_news

⁴⁷ Lásd pl.: <https://444.hu/2018/01/13/az-alhitek-elleni-kuzdelemben-a-facebook-nem-hazugsagokat-kezdi-kiradirozni-hanem-a-nyilvanossagot>, <http://www.origo.hu/gazdasag/20170508-lapokban-hirdet-a-facebook-az-egyesult-kiralysagban-az-alhitek-ellen.html>

*Tudósokkal és **más szervezetekkel** közösen dolgozunk azon, hogy megoldásokat találjunk erre a bonyolult problémára.”*

Konklúzió: Látható, hogy a Facebook „álhírekre” vonatkozó szabályai még kevésbé kidolgozottak (pl. nincsenek definíciók, „standardok”, elvek sem), és így kevésbé követhető szabályozást adnak, **tágabb lehetőségeket biztosítva a rugalmas és szubjektív értelmezésre.** A szabályok alkalmazása sokkal kevésbé átlátható, ellenőrizhető, hiszen itt nem a bejegyzés tényleges törléséről, teljes eltávolításról van szó, hanem csak „a **hírfolyamban alacsonyabb szinten való megjelenítésről**”. Ez pl. azt jelentheti, hogy egy kérdéses bejegyzést annak közzétevője ugyan látja, de lehetséges, hogy saját magán kívül senki más nem, s ennek tényéről gyakorlatilag nincs is módja meggyőződni. Azaz, ilyen hivatkozással a Facebook ténylegesen úgy tüntet el tartalmakat, hogy elvileg nem törli őket.

(A Facebook szabályaival ellentétben a hazai jogi szabályozás alapvetően a szólás- véleménynyilvánítás- és sajtószabadság érvényesülésének biztosít elsődlegességet. Az esetek többségében így nem egy adott közlés ténszerűsége vagy „igazsága” határozza meg azt, hogy az megjelenhet-e a nyilvánosság előtt.⁴⁸ Csak olyan speciális esetekben válik értékelési szemponttá valamely megnyilvánulás ténszerűsége vagy valósága, mint pl.: a jóhírnév megsértése⁴⁹, a becsület csorbítására alkalmas hamis hang- vagy képfelvétel nyilvánosságra hozatala⁵⁰, a rémhírterjesztés⁵¹, a közveszéllyel

⁴⁸ Lásd még: „A szabad véleménynyilvánításhoz való jog a véleményt annak érték és igazságtartalmára tekintet nélkül védi. [...] A véleménynyilvánítás szabadságának külső korlátai vannak csak; amíg egy ilyen alkotmányosan meghúzott külső korlátba nem ütközik, maga a véleménynyilvánítás lehetősége és ténye védett, annak tartalmára tekintet nélkül.” [30/1992. (V. 26.) AB határozat]

⁴⁹ Ptk. 2:45. § (2) A jóhírnév megsértését jelenti különösen, ha valaki más személyre vonatkozó és e személyt sértő, **valótlan tény** állít vagy híresztel, vagy valós tény hamis színben tüntet fel.

⁵⁰ Btk. 226/B. § (1) Aki abból a célból, hogy más vagy mások becsületét csorbítsa, **hamis, hamisított vagy valótlan tartalmú** hang- vagy képfelvételt hozzáférhetővé tesz, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

⁵¹ Btk. 337. § Aki közveszély színhelyén nagy nyilvánosság előtt olyan **valótlan tény** vagy való tény oly módon elferdítve állít vagy híresztel, amely a közveszély színhelyén alkalmas az emberek nagyobb csoportjában zavar vagy nyugtalanság keltésére, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

fenyegetés⁵², a sajtó-helyreigazítás⁵³ vagy a közszolgálati médiaszolgáltatók közérdekű tájékoztatási kötelezettségével összefüggő szabályok⁵⁴.)

Ki és hogyan alkalmazza a Facebook „közösségi alapelveit”?

Vajon megtudhatunk-e arról valamit a Facebook szabályzatából, hogy konkrétan kik és milyen szervezeti és szabályozási (jogi?) keretek között végzik a fenti szabályok meghatározását, illetve értelmezését/alkalmazását. (Pl.: vajon kik lehetnek a „független külső tényellenőrök”, illetve „más szervezetek”?)

A közösségi oldal meglehetősen szűkszavúan fogalmaz ezzel kapcsolatban:

⁵² Btk. 338. § (1) Aki a köznyugalom megzavarására alkalmas olyan **valótlan tény** állít, híresztel, vagy azt a látszatot kelti, hogy közveszéllyel járó esemény bekövetkezése fenyeget, büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

⁵³ Smtv. 12. § (1) Ha valakiről bármely médiatartalomban **valótlan tény** állítanak, híresztelnek vagy vele kapcsolatban való tényeket hamis színben tüntetnek fel, követelheti olyan helyreigazító közlemény közzétételét, amelyből kitűnik, hogy a közlés mely tényállításai valótlan, illetve megalapozatlan, mely tényeket tüntet fel hamis színben és ehhez képest melyek a való tények.

⁵⁴ Mttv. 101. § (1) A közszolgálati médiaszolgáltató a 83. §-ban meghatározott célok érvényre juttatásán túl az alábbi hírügynökségi feladatokat látja el: [...] *d*) rendszeres és **tényszerű** tájékoztatást nyújt az Országgyűlésben képviselttel rendelkező pártok, más pártok, jelentős civil szervezetek tevékenységéről, és a Kormány, a közigazgatási szervek, önkormányzatok, bíróságok, ügyészségek tevékenységéről, az ezzel összefüggő hivatalos közleményeket nyilvánosságra hozza, *e*) rendszeres és **tényszerű** tájékoztatást nyújt külföldre a legfontosabb magyarországi eseményekről és az ország életének főbb folyamatairól, *f*) rendszeresen és **tényszerűen** tájékoztat a Magyarország határain kívül élő magyarság életéről, illetve számára hírszolgáltatást nyújt, *g*) rendszeres és **tényszerű** tájékoztatást nyújt a hazai nemzetiségek életéről [...].

„Folytat a Facebook egyeztetést bármilyen külső csoporttal a szabályaival kapcsolatban?”⁵⁵

Igen, rendszeresen egyeztetünk külső csoportokkal különböző kérdésekben, például a **tartalommal kapcsolatos szabályokról**, a biztonságról, a személyes adatok védelméről és az adatok biztonságáról. **Biztonsági tanácsadó testületünkben**⁵⁶ vezető nemzetközi biztonsági

⁵⁵ https://www.facebook.com/help/127402824040590?helpref=uf_permalink

⁵⁶ https://www.facebook.com/help/222332597793306?helpref=faq_content:

„Mi az a Facebook biztonsági tanácsadó testület, és mivel foglalkozik?”

A Facebook biztonsági tanácsadó testülete a világ internetes biztonsággal foglalkozó vezető szervezeteinek képviselőiből áll. A Facebook ezekkel a szervezetekkel egyeztet az online biztonsággal kapcsolatos kérdésekben.

Childnet International

A Childnet International egyesült királyságbeli központtal, az Egyesült Királyságon belül és nemzetközi szinten is aktív jótékonyági szervezet, amelynek célja, hogy az internetet biztonságos helyé tegye a gyermekek és fiatalok számára, hogy biztonságos és felelős módon tudják használni az interaktív technológiákat. A Childnet International több olyan eszközt és információforrást dolgozott ki, amelyek segítségével a fiatalok és a szülők felmérhetik és kezelhetik az online előforduló kockázatokat. A Childnet International <http://www.childnet.com> címen érhető el.

National Network to End Domestic Violence (NNEDV)

A National Network to End Domestic Violence (NNEDV) „Safety Net” projektje vezető szerepet tölt be a családon belüli erőszak, kapcsolaton belüli erőszak, kiberüldözés és zaklatás áldozatainak online biztonsági támogatása terén. A Washington DC-beli központtal működő NNEDV az Egyesült Államok minden államában és területén képviseli a családon belüli erőszakkal szembeni összefogást, és testvérszervezeteivel közösen nemzetközi szinten törekszik a technológia és biztonság kérdéseinek megoldására. Az NNEDV a <http://nnedv.org> címen érhető el.

Connect Safely

A ConnectSafely.org vezető interaktív online információforrás szülők, tizenévesek, pedagógusok, illetve a fiatalok internetes biztonságával foglalkozó, a téma iránt érdeklődő összes ember számára. A Connect Safely a <http://www.connectsafely.org> címen érhető el.

Family Online Safety Institute (FOSI)

A Family Online Safety Institute (FOSI) nonprofit szervezet, amely azon dolgozik, hogy az online világot biztonságosabbá tegye a gyermekek és családjuk számára azzal, hogy a szabad önkifejezést tiszteletben tartva, megismerteti velük az online biztonság bevált módszereit és eszközeit. A FOSI a <http://fosi.org> címen érhető el.

Centre for Social Research (CSR)

A Centre for Social Research (CSR) indiai központú nonprofit szervezet, amely a nők lehetőségeinek kiteljesítése érdekében végez terepkutatásokat, biztosít kapacitásépítési segítséget, oktatást, és ösztönzi a jogszabályok megváltoztatását. A CSR aktívan használja a közösségi médiát a társadalmi változásokat ösztönző, hatásos kampányok lebonyolítására, és nemrég indította el #SocialSurfing kezdeményezését a fiatalok biztonságos, másokat tiszteletben tartó és tudatos közösségimédia-használatra nevelésére. A CSR a <http://www.csrindia.org> címen érhető el.

Telefono Azzurro

A Telefon Azzurro olaszországi központú civil szervezet, amelynek célja a gyermekek jogainak védelme, a gyermekközpontú kultúra kialakításának ösztönzése és a gyermekekkel szemben elkövetett zaklatás és elhanyagolás minden formájának megelőzése. A Telefon Azzurro gyermekekkel kapcsolatos segélyvonalat, valamint gyermekeknek és felnőtteknek szánt, 7x24 órában ingyen hívható forródrót-szolgálatot üzemeltet, továbbá felvilágosító és támogató kampányokat szervez a megfélemlítés, a diszkrimináció, a rasszizmus, a gyűlöletbeszéd és a radikalizálódás ellen. A Telefono Azzurro a <http://www.azzurro.it> címen érhető el.

SaferNet Brazil

A SaferNet Brazil 2005-ben alapított nonprofit szervezet, amelynek célja az emberi jogok online megsértése elleni kutatás és közösségi projektek lebonyolítása. A civil társadalommal, az iparági szereplőkkel, a kormányokkal és a rendvédelmi szervekkel közösen arra törekszik, hogy az internetet olyan felelős és etikus környezetté tegye, ahol a gyermekek és a felnőttek biztonságosan alkothatnak, fejlődhetnek, építhetnek közösségi kapcsolatokat, tanulhatnak és válhatnak tudatos állampolgárrá. A Safernet Brazil a <http://www.safernet.org.br/> címen érhető el.

PROJECT ROCKIT

A PROJECT ROCKIT Ausztrália fiatalok által vezetett mozgalma az online megfélemlítés, gyűlölet és előítéletek ellen. A projekt lényege olyan terek létrehozása, ahol a fiataloknak tiszteletben és elfogadásban lehet része, megélhetik a kreatív kifejezés szabadságát, és valódi vezető szerepet vállalhatnak közösségükben. A

szervezetek, valamint családon belüli erőszak és kiberzaklatás ügyével foglalkozó szakértők vesznek részt. Ezzel a csoporttal és más szervezetekkel is rendszeres párbeszédet folytatunk a tartalommal kapcsolatos szabályainkról, különös tekintettel azokra a csoportokra, amelyek hagyományosan erőszak és megkülönböztetés alanyai.

Ha civilszervezetet képviselsz, és konkrét tartalommal kapcsolatban szeretnél hozzánk fordulni, arra kérünk, hogy [ezt az űrlapot](#) töltsd ki.”

Áttekintve ezt a Facebook oldalán szereplő listát, azt tapasztalhatjuk, hogy jelentős részük olyan – tartalomszabályozási célokkal foglalkozó – szervezet, melyek küldetése a 18 éven aluliak védelme a számukra hátrányos tartalmakkal szembeni fellépés révén, az általánosan erőszakos tartalmakkal szembeni fellépés, az adatvédelem, stb. Az nem derül ki, hogy ezek közül vajon kik foglalkoznak a „gyűlöletbeszéddel”, vagy például az „álhírekkel” kapcsolatos „közösségi elvek” alkalmazásával. Tovább menve: **a Facebook hivatalos „szabályzatai”, illetve „elvei” közül egyik sem tartalmaz semmilyen „hivatalos” információt arra vonatkozóan, hogy pontosan kik és milyen eljárás keretében döntenek el azt, hogy egy adott tartalom beleütközik-e valamelyik Facebook-szabályba, illetve – amennyiben mégis, akkor – milyen módon legyen szankcionálva (törlés, kitiltás?).**

Probléma továbbá, amiről az elmúlt időszak nemzetközi sajtóhírei alapján értesülhetett a szélesebb közvélemény, hogy például **a Correctiv nevű német médiavállalat – amely politikai tartalmakat cenzúráz közösségi oldalakon – alig két és fél év alatt közel 300 ezer eurót kapott a pl. a migrációt nyíltan támogató Nyílt Társadalom**

PROJECT ROCKIT workshopjai 2006 óta segítenek a fiataloknak kiaknázni a technológia lehetőségeit, szembeszállni az online gyűlölettel, és a passzív hallgatás helyett aktívan fellépni a megfélemlítéssel szemben. A kezdeményezés személyes workshopjai, online tananyagai és 'PROJECT ROCKIT TV' digitális programja fiatalok ezreit érte el és mozgósítottak annak érdekében, hogy vállaljanak aktív szerepet, és álljanak a változások élére. A PROJECT ROCKIT a <https://www.projectrockit.com.au/> címen érhető el.

Alapítványoktól (OSF),⁵⁷ aminek eredményeként számos ilyen témájú felvételt, videót tüntettek el közösségi szíjtokról. A másik ilyen szervezet a Nemzetközi Tényellenőrző Hálózat (International Fact-Checking Network – IFCN), amely álhíreket szűrhet ki (pontosabban: cenzúrázhat) a Facebookon. Az IFCN-t a Poynter Institute for Media Studies nevű intézet működteti, és a Poynter „tényellenőrző hálózatának” legnagyobb pénzügyi támogatói között ott van például a Soros György féle Nyílt Társadalom Alapítvány is – ez derül ki az intézet hivatalos honlapjáról.⁵⁸

A közvélemény a Facebookon található, erre vonatkozó „hivatalos” adatok híján, sajnos csak másodkézből származó információkra hagyatkozhat a Facebook cenzúrárendszerének szervezeti megoldása, illetve gyakorlati működése tekintetében.

Éppen a már említett – a Facebookról először eltávolított, majd mégis visszahelyezett – Bécsben forgatott, Lázár János-videó kapcsán állított össze egy anyagot a témáról a 444 nevű (liberális politikai orientációjú) blog.⁵⁹ Állításuk szerint a forrásaik között egyaránt megtalálható volt magyar nyelvű Facebook tartalmakat „moderáló” szerződéses munkatárs, illetve a cég közép-európai központjában, Varsóban dolgozó illetékesei.

A 2018. augusztus elején közzétett írás bizonyos kérdésekben megerősíti a szabályzatban foglaltakat, más témák tekintetében teljesen ellentmond annak, végül egy csomó dologban tovább növeli a homályt.

Az anyag – többek között – az alábbi, a témánkhoz kapcsolódó információkat tartalmazza:

*„[A 444 blog informátora] Zoltán és vele együtt dolgozó **magyar moderátor csapat tagjai nem a Facebook alkalmazottai**. Mindannyian egy Arvato nevű német cégnek dolgoznak, az Arvato tulajdonosa pedig a Bertelsmann nevű német óriásvállalat, az övük például RTL-csoport és így a magyar RTL Klub*

⁵⁷ <https://www.politico.eu/article/fake-news-germany-elections-facebook-mark-zuckerberg-correctiv/>

⁵⁸ <https://www.poynter.org/largest-funders-poynter-institute>

⁵⁹ <https://tldr.444.hu/2018/08/09/szoltak-a-facebook-kozpontbol-hogy-mostantol-lazar-janos-es-az-origo-posztjait-nem-moderalhatjuk>

televízió is.⁶⁰ Az állásokat az Arvato hirdeti meg, így fordulhat elő, hogy a jelentkezők egy része az utolsó pillanatig nem is tudja, hogy a Facebookon megjelenő tartalmakat kell majd szűrnie. A moderálás országonként, vagy ahogy a cégnél mondják „piaconként” van felosztva, így Zoltán a magyar piacért felelős moderátor csapatba került. Azt mesélte, hogy **néhány tucat ember** moderálja a magyar nyelvű Facebookot.”

Érdekes lenne tudni pl. azt is, hogy a nyelvtudáson kívül milyen egyéb feltételeknek kell megfelelnie annak, aki magyar nyelvű „moderátorként” dolgozik a Facebook számára? Pl. kell-e valamilyen szakirányú végzettség, tapasztalat? Egyáltalán magyar állampolgárok vagy magyarul valóban tudó, más állampolgárságú személyek avatkoznak-e be nap mint nap a szólásszabadság hazai viszonyaiba? „Zoltánról” pl. a következőket közli a blog:

„Zoltán több mint 10 évvel ezelőtt hagyta el Magyarországot, azóta megfordult Nyugat-Európa több országában és az Egyesült Államokban is. Férjével most egy dél-európai országban élnek, egyebek mellett mezőgazdasággal foglalkoznak. Zoltán gyakorlatilag idénymunkát keresett a téli-tavaszi időszakra, és egy ismerősön keresztül került elé a moderátoros álláshirdetés.”

A hazai Facebook felhasználók szólásszabadságának érvényesülése, illetve a magyar sajtószabadság ügye viszont nem kizárólag eme szerződéses-külsős csapat tagjaira van rábízva, hiszen az ő döntéseiket felülbírálhatja az „írországi központ”:

„Vitatkoztunk a délutáni műszakban, hogy mi legyen a Lázár-féle bécsi videóval. Sokan jelentették, és szerintem sem fért bele, de hagytam, mert véleményes volt. Másnap reggel viszont a magyar csapatban egyik új lány leszedte a Facebookról, és a moderátorok többsége egyetértett vele. [...] Miután leszedtük Lázár videóját, és a fejünk felett mégis visszarakták, jött egy utasítás, hogy az ő dolgaihoz, meg az Origo cikkeihez többet nem nyúlhatunk, hanem azokat rögtön tovább kell küldeni az írországi központba, és ott döntenek róluk - mesélte a bécsi klip utáni facebookos időszakról Zoltán.

⁶⁰ Lásd még: <http://www.origo.hu/itthon/20181112-ismet-cenzurazza-a-facebook-a-888-konzervativ-ujsgairoit.html#>

[...]

*Az ír Facebook központban dolgozó, tartalmi ügyekért felelős tisztviselő arról beszélt, hogy milyen pokoli nehéz döntéseket hozni ezekben a helyzetekben. Hogy a külön belső munkacsoportok mellett jogászok, szólásszabadság-szakértők, filozófusok bevonásával igyekeznek megtalálni a legjobb választ.*⁶¹

A moderálási módszertant tekintve különösen sok ellentmondással és homályos részlettel, illetve egyéb „érdekességgel” találkozhatunk az írásban, főleg, ha összevetjük a Facebook nyilvánosan publikált „hivatalos” elveivel és szabályaival:

*„Ugyanez a tartalomért és moderációért felelős facebookos illetékes azt mondta, hogy Lázár bécsi videóját annak **hírértéke** miatt állították vissza, néhány órával azután, hogy Zoltán és az arvatós csapat Berlinben törölte az anyagot. Mikor rákérdeztünk arra, hogy miért mondták a Németországban működő, magyar tartalmakkal foglalkozó moderátoroknak, hogy ne nyúljanak tovább Lázár János vagy az Origo posztjaihoz, a Facebooknál kitérő választ adtak.*

*Arról beszéltek, hogy senki sem áll a moderáción felül, mindenkinek lehet jelenteni a posztjait, amit ellenőriznek is, de valóban **vannak kiadványok, amikre kiemelt figyelmet fordítanak**. Nem kifejezetten az Origóra utalva, hanem **általánosságban azzal érveltek, hogy egy vitatott poszt miatt mégsem törölhetik egy ország legnagyobb újságjának facebookos oldalát.***⁶²

A 444 írása elég terjedelmesen kitér a vélt, vagy valós „gyűlöletbeszéd” moderálásának kérdésére is:

*„A Facebook tartalmi irányelvei között számon tartanak **védezt kategóriákat**, például az emberek származását, vallását, szexuális orientációját, és külön ügyelnek rá, hogy ezen az alapon ne támadjanak senkit a platformon. Ez a gyakorlatban például azt jelenti, hogy a ha valaki a zsidókra, muszlimokra, keresztényekre, vagy cigányokra, esetleg homoszexuálisokra tesz általánosító, negatív megjegyzéseket, és jelentik a posztját, akkor azt nagy valószínűséggel törölni fogják a moderátorok.”*

⁶¹ Nem sikerült információt találnom arról, hogy kiféle-miféle emberek lehetnek ezek a „szólásszabadság-szakértők”, meg „filozófusok”, de vannak sejtéseink.

⁶² Pl. a 888.hu tartalmilag hasonló jellegű anyagainak azonban szerintük nincsen akkora „hírértéke”: <https://888.hu/article-torlessel-fenyegeti-a-888-at-a-facebook>

Érdekes módon azonban a 444 anyaga szerint a „migráns” kifejezés, illetve az a csoport, akiket ez a kifejezés jelöl, nem tartozik védett kategóriába.

„Túl sok a muszlim Berlinben, el kéne már takarodniuk innen

– ez mondat valószínűleg nem felel meg a tartalmi irányelveknek, és törölni fogják. Ehhez képest ha valaki azt írja, hogy

Túl sok a migráns Berlinben, el kéne már takarodniuk innen

– akkor ezt posztot valószínűleg nem fogják törölni a moderátorok, mert a „migráns” nem védett kategória, szemben a „muszlimmal”, és a migránsokról szóló bejegyzés így a cégnél belefér a szólásszabadságba. Zoltán azt mondta, hogy a migránsok halálát kívánni vagy alacsonyabb rendűnek nevezni őket ab ovo nem lehet, de ezt leszámítva szinte minden belefér.”

A cikknek ez a fejtegetése gyakorlatilag teljesen szembemegy a Facebook-szabályzat korábbiakban bemutatott hatályos rendelkezéseivel, amely eléggé hangsúlyosan ad kiemelt védelmet a bevándorlóknak/migránsoknak.

Az írás más részeiben szereplő további „moderatori visszaemlékezések” szerint ráadásul, amennyiben a „muszlim” kifejezés is megjelenik a bejegyzésben, akkor az további „súlyosbító tényező”:

„Nagyon sok esetben néhány szó is változtat azon, hogy törölünk-e egy posztot, vagy sem. Nem mindegy, hogy valaki azt írja, „Minden muszlim bűnöző”, „Szerintem minden muszlim bűnöző”, vagy „Szerintem a muszlimok között sok a bűnöző”. Azt lehetett érezni, hogy valamiért szinte egyik napról a másikra sokkal jobban kezdték érteni a magyar politikusok, hogy mi fér bele a Facebook szabályaiban, és mi nem.”⁶³

⁶³ Itt érdemes újra felidézni azt is, hogy a törölt hazai tartalmak – függetlenül attól, hogy azok közvetlenül a sajtótermék nevében jelentek meg a Facebookon, avagy a sajtótermék valamely munkatársa osztotta meg azokat a saját Facebook oldalán, esetleg valamely politikustól származott – nem tartalmaztak ilyen, a Facebook szabályai által egyértelműen tiltott olyan „kategorikus” állításokat, hogy pl. „minden migráns, vagy muszlim bűnöző”. Ezen bejegyzésekben általában legfeljebb a migráció és a bűnözés, illetve a migránsok vallási összetételéről és az abból eredő szokásaik tényszerű összefüggéseiről esett szó, de a Facebook ezeket is egy kalap alatt kezelte a tilalmazott kategorikus állításokkal és törölte azokat.

Amennyiben ez az állítás igaz, akkor kimondhatjuk, hogy a Facebooknak **hatékonyan sikerült befolyásolnia (öncenzúrára készítenie) a hazai „közbeszéd” egy igen jelentős fórumán megnyilatkozókat**, mert ezek szerint a politikai közszereplők is alkalmazkodtak, adott esetben például el is hallgatva a tényleges véleményüket, vagy annak egyes elemeit.

Mindez azonban tovább fokozódik az írásban, amely odáig jut, hogy ezek a szabályok, illetve irányelvek tulajdonképpen **nem is annyira kőbe vésettek**, és az **értelmezésüknek tág és szubjektív határai** vannak. **Alkalmazásuk pedig esetleges, illetve továbbra is léteznek a cégnél „titkos” moderálási (cenzúrázási) elvek, szabályok:**

*„A Facebooknak vannak nyilvános tartalmi irányelvei, például nem lehet a közösségi oldalon erőszakra buzdítani, pornográf tartalmat közzétenni vagy egy kisebbséget méltóságában megalázó kifejezéssel illetni. A tartalmi irányelveket, ami alapján a moderátorok törölnek bizonyos posztokat, **csak idén áprilisban hozta nyilvánosságra a cég**⁶⁴, előtte semmitmondó, néhány bekezdéses pr szövegekből kellett a felhasználóknak kisakkoznia, hogy mit posztolhatnak az oldalon és mit nem⁶⁵. Viszont a nyilvános irányelveken túl még **most is léteznek olyan, nem nyilvános szabályértelmezések**, amik segítenek a moderátoroknak eldönteni, hogy mi maradhat a Facebookon, és mit kell törölni.*

*Ilyen policy-k **akár naponta érkeznek újak**. Hogy most éppen le kell-e szedni minden mellbimbós képet, vagy van, ami fent maradhat, ha mondjuk szoptatás közben látszik. Van például egy lista a veszélyesnek vagy erőszakosnak gondolt terror és félkatonai szervezetekről, magyar is van közöttük, ott például elég, ha valaki kiteszi a logójukat, és már törlik az oldalát. **Ezek a dolgoknak egy része pont azért nem nyilvános, hogy nehezebb legyen kijátszani őket.***

Zoltán közben arról is beszélt, hogy a moderátorok munkája még a sokféle szabály mellett is, vagy talán éppen azért, belülről sokszor ügyvédkedésnek tűnt.

⁶⁴ Április végén hozták ezeket nyilvánosságra, azaz az idei hazai választási kampányban még semmiféle nyilvánosan elérhető, „hivatalos” információja nem lehetett a Facebook használóknak (köztük a közszereplőknek, újságíróknak), arról, hogy milyen esetekben várható, hogy törölni fogják a bejegyzésüket!

⁶⁵ Lásd még: <https://444.hu/2016/12/22/nyilvanossagra-kerultek-a-facebook-titkos-moderalasi-alapelvei>

*Nem csak Lázár János videójánál, de **sok más esetben is lehetett érvelni amellet, hogy egy bejegyzés sért valamilyen irányelvet, és törölni kell, de amellet is, hogy nem.***

A „gyűlöletbeszéd” fogalmához képest újabb tartalomkategória az „**álhírek**” csoportja, ennél fogva, az azokra vonatkozó facebookos szabályalkalmazás az előbbihez képest is átláthatatlanabb, kiszámíthatatlanabb. Ezzel kapcsolatban az alábbi érdekességek szerepelnek a 444 blog anyagában:

„Nyár közepén a Facebook Varsóban szervezett egy mini-konferenciát, a téma az álhírek és a propaganda elleni küzdelem volt, megint egy olyan ügy, ami nem csak a magyar, de a nemzetközi politikát is erősen foglalkoztatja.

Az például kiderült, hogy a Facebookon nem tilos hazudni.

*Tehát önmagában azért nem fognak letörölni egy posztot, mert nem igaz. Amikor igazságról és hazugságról van szó, a **Facebook egy koordinátarendszerben helyezi el a saját felületén megjelenő posztokat aszerint, hogy egy posztnak mennyi az igazságtartalma**, és hogy a bejegyzés írója félre akart-e vezetni bárkit. [...]*

Vannak olyan posztok, amik részben vagy egészben igazak, de mégis félre akarják velük vezetni az olvasókat. A Facebooknál ezt hívják propagandának: a tények vagy adatok olyan tendenciózus összeválogatását, ahol az egyes elemek valóságosak, de az összkép nem az. Itt már lehetne dolga a cégnek, de azt mondják, hogy nagyon nehéz helyesen, a szólásszabadságot tiszteletben tartva eljárni. [...]

*Az **álhírekkel egyébként a moderációtól függetlenül, bizonyos szempontból intézményesebben foglalkoznak**. A cég illetékes Varsóban például arról beszélt, hogy mostanában 590 millió olyan kamu profilt töröltek, amiket álhírek terjesztésére is használhattak volna, hogy igyekeznek megtanítani a mesterséges intelligenciát, hogy felismerjen bizonyos rossz szándékú szereplőket, és kiszűrje azokat (például amikor valaki ugyanarról az IP címről egymás után sok különböző Facebook fiókba lép be, és osztja meg ugyanazt a hírt), és hogy **egyre több országban keresnek maguknak fact-checker partnereket, akiknek az a dolga, hogy bizonyos hírek valóságtartalmát ellenőrizzék, és kiszűrjék a hírfolyamból az álhíreket**.*

*Amikor egyébként **egy cikkről megállapítják például, hogy szándékos hazugságot tartalmaz, akkor nem törlik a Facebookról, csak sokkal***

lejjebb veszik a láthatóságát. Ez azt jelenti, hogy még ha meg is osztja valaki a lapos Földről szóló cikkeket, sokkal kevesebb ismerőse newsfeedjében [„hírfolyamában”] fog megjelenni, mint egy olyan cikk, amiről a Facebook partnerei nem állapították meg, hogy hülyeség. **Ilyen fact-checker, tényellenőrző partnere a cégnek Magyarországon egyébként nincsen.**”

Összegezve: **ittthon még nincs ilyen tényellenőrző partnere a Facebooknak, valaki, valahol mégis megállapíthatja (megállapítja?), hogy egy bejegyzés „hazugságot” tartalmaz és annak a láthatóságát csökkentik, azaz de facto eltüntethetik a nyilvánosság elől.**

A szabályozás áttekinthetetlenségét pedig csak fokozza „moderátor Zoltán” ama mondata, amely szerint:

„Nehogy azt hidd, hogy itt bármilyen elvek alapján döntenek. Minden szabályt az mozgat, hogy az ügyfeleknek jó legyen, ez pedig kőkemény üzleti érdek, hogy minél több időt töltsenek az oldalon [...]”

Konklúziók:

- Csak 2018 április végétől léteznek hivatalosan nyilvánosságra hozott „moderálási szabályok, elvek” a Facebooknál.
- Eme nyilvános szabályok és elvek sokszor nem egyértelműek, illetve a szólás-, véleménynyilvánítás- és sajtószabadságot garantáló hazai jogszabályi rendelkezésekhez képest jelentősen szűkítik a hazai felhasználók jogait, azaz olyan cselekvéseket is tiltanak, amit az Alaptörvény és a többi vonatkozó hazai jogszabály enged.
- E nyilvános szabályokat a Facebook a gyakorlatban bármikor felülírhatja (pl. aktuális politikai megfontolások, illetve ideológiai szempontok alapján), így a szabályok érvényesülése kiszámíthatatlanná, előre nem láthatóvá válik (pl. hogy várhatóan törölnek-e majd egy bejegyzést vagy nem).

- A nyilvánosságra hozott szabályokon és elveken kívül valószínűleg léteznek nem nyilvános rendelkezések is.
- A nyilvánosságra hozott szabályok és elvek alkalmazása teljesen szubjektív, esetleges, kiszámíthatatlan; nem lehet tudni, hogy kik, milyen rendszerben és milyen (külső) kontroll mellett végzik.
- A fenti módszerek összességükben azt eredményezik, hogy a Facebook felhasználói (beleértve a közszereplőket, illetve médiumokat is) nem merik ezen a felületen – mint világszerte és itthon is egyre jelentősebb nyilvános fórumon – közzétenni tényleges véleményüket vagy akár bizonyos (közérdekű) információkat, tényeket sem. A gyakorlati példák azt mutatják, hogy ez az „öncenzúra-hatás” már hatékonyan érvényesül itthon is, mert a felhasználók többsége nem kívánja kockáztatni a kizárását erről a fórumról. Sajtótermékek tekintetében ez még fokozottabban érvényesül, hiszen ezek jellemzően üzleti vállalkozások is, amelyek számára komoly anyagi és hátrányt is jelent, ha ezen a csatornán keresztül nem tudnak eljutni a nyilvánossághoz.
- Bár bizonyos (pl. ázsiai) országokban a hatalmi internetcenzúra vagy a titkosrendőrség figyelemmel kíséri vagy ellenőrzi a polgárok társadalmi médiahasználatát, másrészt pl. maga a Facebook is könnyen válhat saját felhasználói cenzorává, ami több milliárd emberre kiterjedő, globális befolyási ereje és társadalmi hatásai tekintetében a hatalommal való visszaélésként értelmezhető.

Érdekérvényesítési, jogvédelmi lehetőségek

A fentiek alapján felmerülő legfontosabb kérdés talán az, hogy a Facebook szabályai és elvei által okozott érdek- és jogsérelmekkel szemben milyen módon, hol és hogyan is lehet fellépni.

A Facebook „felhasználási feltételei” tartalmaznak bizonyos minimális rendelkezéseket az esetleges jogviták esetére. Ezek gyakorlatilag csak egyfajta „felek által kikötött joghatóságot” jelentenek:

„*Felhasználási feltételek*”⁶⁶

4. Jogviták

„*Igyekszünk világos szabályokat megfogalmazni, hogy korlátozzuk, illetve remélhetőleg elkerüljük a vitákat köztünk. Ha azonban mégis vita merülne fel, hasznos előre tudni, hol lehet rendezni, és milyen törvények az irányadók.*

Ha **fogyasztó** vagy, és életvitelszerűen az Európai Unió egyik Tagállamában élsz, akkor a velünk szemben a jelen Feltételekből vagy a Facebook-termékekből eredően vagy azokkal kapcsolatban felmerült követelésedre, annak jogalapjára vagy a jogvitára („követelés”) nézve **ezen Tagállam törvényei** alkalmazandók, és a követelést az arra joghatósággal rendelkező **Tagállam bármely illetékes bíróságánál** rendezheted.

Minden **más esetben** hozzájárulsz, hogy a követelést **Írország valamely illetékes bíróságánál rendezzük**, és hogy a jelen Feltételekre és bármely követelésre nézve **Írország törvényei alkalmazandók**, tekintet nélkül a kollíziós szabályokra.⁶⁷”

Ez azt jelenti, hogy fogyasztónak minősülő személy (azaz egy magánszemély, aki nem üzleti célból használja a Facebookot) hazája bíróságához fordulhat, amennyiben úgy találja, hogy valamilyen jogát, érdekét megsértette a Facebook (pl. törölték a bejegyzését vagy a profilját).

⁶⁶ <https://www.facebook.com/legal/terms>

⁶⁷ Ehhez a Facebook szabályhoz annyi magyarázatot célszerű hozzáfűzni, hogy: kollíziós szabálynak – tág értelemben – azokat a normákat tekintjük, amelyek jogszabályok valaminő összeütközését (innen az elnevezés!) rendezik, azaz **meghatározzák, hogy több figyelembe jövő jogszabály közül ténylegesen melyiket kell alkalmazni**. A jogszabályok összeütközésének jellege alapján a – tágabb értelemben vett – kollíziós szabályoknak többféle fajtájáról beszélhetünk. A jogszabályok összeütközése lehet **nemzetközi**, amikor több szuverén állam jogi rendelkezései jöhetnek figyelembe; az ilyen helyzetet feloldó normákat nevezzük nemzetközi kollíziós szabályoknak. Azaz, a Facebook ezeket az ilyen esetekben szóba jöhető nemzetközi jogi normákat is figyelmen kívül szeretné hagyni.

Tudomásunk szerint a jelen anyag lábjegyzetében hivatkozott újságcikkekben szereplő, 2018. évi magyarországi „letiltásos esetek” miatt még senki nem fordult idehaza vagy Írországban bírósághoz.⁶⁸

A bírósághoz fordulás lehetőségének deklarációja azonban nem szünteti meg azokat a gyakorlati problémákat, amelyek akkor merülnek fel, ha valaki ténylegesen élni is próbál ezzel a jogával. Pl. speciális eljárási szabályok (határidők) híján – mire adott esetben a jogerős bírósági döntés megszületik, és például visszaállításra kerül egy törölt bejegyzés – jó eséllyel az eset teljesen aktualitását veszti. Amennyiben pedig az áldozat valami vállalkozás (pl. egy online sajtótermék), akkor mehet Írországba pereskedni.

A fenti problémák miatt indokolt lehet a hazai szabályozás keretein belül biztosítani azt, hogy a magyar jogszabályok által garantált szólás-, vélemény- és sajtószabadság valóban érvényesüljön a Facebook felületein is. E célból – elméletileg – több irányba is el lehetne indulni a jogalkotásban /joggyakorlatban:

- Egyik lehetőség lenne pl., hogy az ilyen jellegű „önkéntes online szolgáltatói cenzúra” esetére is kiterjeszteni – a sajtó-helyreigazítási perekhez hasonlóan – a bíróság soron kívüli eljárási szabályait, egy rövidebb eljárási időtartamot biztosítva ezzel.
- Közigazgatási hatáskörbe lehetne helyezni az ilyen ügyeket. Ebben az esetben a hatóság – célszerűen a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság – járna el rövid határidőn belül, amely döntésével szemben a most felállítás alatt álló új közigazgatási bírósághoz lehetne fordulni, amely szintén soron kívül döntene.
- Még nagyobb elrettentő hatása lehetne azon megoldásnak, amely pl. büntetőjogilag rendelné szankcionálni az olyan magatartást, amelynek keretében valaki közreműködik az Alaptörvényben, illetve az abból levezetett más magyar jogszabályi rendelkezésekben biztosított vélemény-, szólás- és sajtószabadság jogok gyakorlási lehetőségének

⁶⁸ De külföldön már van ilyenre is sikeres példa. Lásd pl.: <https://pestisracok.hu/a-facebook-cenzura-alkonya-nyertes-persorozat-magyar-szereplovel-a-zuckerberg-birodalom-ellen/?fbclid=IwAR2mhFmm7eqvFPUmtCpOrVr-QLmebhMQVpieGyzY1fdd3VGi58JxDTsF0o>

korlátozásában (azaz például azokat akik ilyen jogellenes „moderatori-cenzori” munkát, tevékenységet szerveznek, illetve végeznek)⁶⁹.

Összegzés: Az 2018-as év tapasztalatai, az elemzésben hivatkozott történések, olyan fontos problémára mutatnak rá, amely a hazai Alaptörvényben és kapcsolódó jogszabályokban biztosított kommunikációs alapjogok tudatos és rendszeres csorbítását valószínűsítik, egy külföldi vállalkozás átláthatatlan, kiszámíthatatlan, szubjektív üzleti és egyéb jellegű érdekei mentén, s amely visszas helyzet jogállami kereteken belül indokolhatóan nem fenntartható.

III. Facebook cenzúra - magyar példák

Az elmúlt 1-2 évben a közösségi médiában szerzett tapasztalatok miatt Magyarországon is egyre inkább a közbeszéd kiemelt témájává vált a cenzúra kérdése, azon belül is a Facebook-cenzúra ügye.

A migrációról szóló vita megjelenésével, valamint a szuverenista-globalista politikai szembenállás kiéleződésével az átlag Facebook-felhasználók is megtapasztalták, hogy az általuk megosztott tartalmakat is törölheti, vagy valamilyen módon eltüntetheti, cenzúrázhatja a Facebook a közösségi alapelvekre hivatkozva.

A Facebook által előírt politikailag korrekt irányelvek előnyben részesítik a „menekült” kifejezést a „migránssal” és az illegális bevándorlóval’ szemben. A tapasztalat azt mutatja, hogy amennyiben egy Facebook-bejegyzésben a „migráns” szó vegyül az „erőszak”, „terror”, vagy a „bűnözés” szavakkal, úgy egészen biztos törlésre kerül az adott poszt, a bejegyzést megosztó

⁶⁹ Ez egy meglehetősen újszerű megoldás lenne, hiszen egy ilyen rendelkezés is az állam tevőleges beavatkozási kötelezettségét írná elő eme szabadságjogok érvényesülése érdekében, szemben azzal, hogy e szabadságjogok érvényesülését biztosító jogszabályok általában inkább az állam távolmaradását, be nem avatkozását rendelik, a vélemények szabad nyilvánosságához-jutása érdekében.

felhasználót pedig 1, 3, 7, vagy akár 30 napra is letilthatja a közösségi oldal. Ez azt jelenti, hogy mindennemű Facebook-kommunikáció (kommentelés, like, megosztás, messenger-üzenetek) elérhetetlenné válik a felhasználó számára.

A Facebook ilyen jellegű cenzúrája azonban nemcsak az átlag felhasználókat éri, hanem még a Facebook által hitelesített, hivatalos oldalakat is. Médiumok, politikusok és közszereplők Facebook oldalai is a cenzúra áldozatává váltak az elmúlt években, a tendencia pedig egyre aggasztóbb, egyre gyakoribb a Facebook önkényes jellegű beavatkozása a tartalmak megosztásába.

A migrációval és a politikai korrektséggel szemben kritikus médiaszereplőket – Megadja Gábort, a 888.hu és Ambrózy Áront, a Pesti Srácok publicistáját – folyamatosan cenzúrázza a Facebook a migrációs válság 2015-ös kitörése óta. Azonban a cenzúra sok esetben nem a migrációhoz vagy a politikailag korrekt beszédhez kapcsolódik. Máig rejtély, hogy Megadja Gábor hivatalos közösségi oldala miért került törlésre a Facebook által, miután egy „Ruszkik haza!” feliratú borítóképet tett ki oldalára⁷⁰.

Hasonlóan rejtélyes módon büntette a Facebook a magyar miniszterelnök melletti kiállást kinyilvánító profilképét is Megadja Gábor, és több más újságíró és felhasználó esetében⁷¹.

A magyar médiumok hivatalos közösségi oldalaival szembeni cenzúra sem számít már újkeletűnek. 2017. április 3-án a 888.hu című hírportált a Facebook 11 órán keresztül elérhetetlenné tette, 2018 október 11-én pedig a szerkesztőség tájékoztatása szerint rejtélyes hívást kaptak a Facebook németországi kirendeltségétől, ahonnan figyelmeztették a médiumot, hogy a hónapban már nyolc alkalommal sértették meg a közösségi irányelveket, és ha még egyszer megszegik, akkor törlésre kerül az oldaluk⁷².

Ennek az az előzménye, hogy a médium korábban kitett egy mémet Facebook oldalára „Tessék választani!” - címmel. A kép alsó részén Orbán Viktor miniszterelnök volt látható unokájával, a kép felső részén pedig Emmanuel Macron francia elnök egyik nagy botrányt kavaráó képe volt látható⁷³. A

⁷⁰ <https://888.hu/article-a-cenzorok-nem-pihennek-a-facebook-leszedte-megadja-888-as-oldalat>

⁷¹ <https://888.hu/article-kiallsz-orban-viktor-mellett-azonnal-letilt-a-facebook>

⁷² <https://888.hu/article-torlessel-fenyegeti-a-888-at-a-facebook>

⁷³ <https://888.hu/article-a-facebook-szerint-mar-valasztani-is-homofob-es-rasszista>

Facebook a 888.hu több újságírója⁷⁴ mellett az Origo, a 777blog⁷⁵ és a pestisrácok.hu tartalmait is törölte, munkatársaikat bizonyos intervallumokra letiltotta.

A közösségi oldal visszaéléseit megelőzve, és érzékelve a felhasználók elégedetlenségét, a 888.hu hírportálon 2018. augusztus 31-én elindult egy rovat Censored⁷⁶ néven, amely a Facebook sokszor indokolatlan cenzúráját hivatott bemutatni. A rovatban olvasói beküldésre olyan tartalmak jelennek meg, melyek kiválóan mutatják be a Facebook kettős mércét alkalmazó, értékalapú cenzúráját.

Fontos megemlíteni az egyik leghihetlenebb példát, mikor egy felhasználó által megosztott képet törölt a Facebook. A képen a jól ismert magyar mese, a Vuk egyik jelenete volt látható azzal a kiírással, hogy „A család a legfontosabb”.

A legmegdöbbentőbb példa mégis Lázár János Fideszes politikus bécsi videójának esete volt 2018. március 7-én. Lázár János videójával az osztrák főváros egyik nagymúltú kerületét akarta bemutatni, amit ma már leginkább csak bevándorlók laknak.

A politikus ezzel szeretne volna felhívni a figyelmet a migráció árnyoldalaira, azonban a Facebook figyelmeztetés nélkül törölte a tartalmat. A Facebook arra hivatkozott, hogy azért ütközik a videó a közösségi alapelvekbe, mert faji vagy etnikai alapon sért másokat. Ez volt az első alkalom Magyarországon, amikor egy megválasztott politikust hivatalos oldalát cenzúrázta a Facebook. Lázár János fellebbezett, a tartalom pedig késő este visszakerült a politikus oldalára⁷⁷.

A Facebook közösségi cenzúrája egyre több felhasználót és közéleti szereplőt érint. Teszi ezt lejesen szabadon, ellenőrizetlenül, és sokszor alaptalanul. Az igazságtalan lépéseket azonban a Facebook üzleti politikája miatt nem lehet, és nincs kin számon kérni. Ebben a kontextusban beszédes tény, hogy Századvég közvélemény-kutatása alapján a magyar emberek 79 százaléka szerint elfogadhatatlan, ha egy közösségi oldal saját politikai nézetei alapján töröl felhasználói tartalmakat.

⁷⁴ <https://888.hu/article-a-facebook-szerint-kussolnunk-kell-sargentinirol>

⁷⁵ <https://888.hu/article-a-facebooknal-mindent-megtesznek-azert-hogy-szamuzzek-a-jobboldali-embereket-es-tartalmakat>

⁷⁶ <https://888.hu/article-lazadas-a-facebook-cenzorok-ellen>

⁷⁷ <https://24.hu/belfold/2018/03/08/visszakerult-a-facebookra-lazar-janos-videoja/>

Ön szerint inkább elfogadható vagy inkább nem elfogadható, hogy közösségi oldalak saját politikai nézeteik alapján törölnek felhasználói tartalmakat az oldalakról? (%)

Forrás: Századvég Alapítvány, Project28, 2019